

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 743.

CHICAGO, ILL., 8. decembra (December 8th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Propadanje stare Evrope.

Stara Evropa propada. Evropske države, braniteljice evropske civilizacije, so ljubosumne druga na drugo. Med seboj so v večnih sporih, kooperacije ni med njimi. To je današnja evropska civilizacija, ki ni civilizacija.

Valute padajo, stroji za tiskanje bankovcev pa delajo noč in dan. Industrija si ne more opomoči, razun morda v Nemčiji, toda ker se ne more v Franciji in v drugih "zavezniških" deželah, se tudi v Nemčiji ne sme. Evropa drvi krah nasproti. Nekateri pravijo, da ne. Mnogo je takih, ki trdijo, da je vsa Evropa pred bankrotom. Med slednjimi so kapitalisti in radikalci. Med prvimi so optimisti vseh vrst, ki izvajajo, da je sledil po vsaki vojni kaos. Države so bankrotirale, teritoriji in ljudstva so se podjarmljala, narode se je izstradavalo, bili so izgredi, upori in revolucije. To vse prinaša vojna. Take so posledice vojne. Toda civilizacija se ni zrušila, ampak je šla naprej, vedno naprej skozi krize, ki jih je bilo mnogo v prošlosti in jih bo mnogo v bodočnosti.

To so nazori ljudi, ki verujejo, da se bo kapitalistični sistem obdržal še za dolgo dobo in mu tudi eventualne revolucije v zapadni Evropi še ne bodo nevarne. Toda so drugi izmed kapitalističnih krogov, ki vidijo nevarnost za sedanji ekonomski sistem. Ameriški kapitalist James Simpson, ki je proučeval gospodarske razmere v Evropi, pravi, da je kaos neizbegljiv, ako se evropske države ne sporazumejo med seboj in ako Francija in druge zavezniške države ne prično s tolerantnejšo politiko napram Nemčiji. Nesmiselno je zahtevati od Nemčije večja izplačila vojne odškodnine, kakor jih je Nemčija v stanu plačati. Če bo Francija insistirala, da mora Nemčija plačati vso vojno odškodnino, ki so ji jo določile zavezniške države, tedaj za Nemčijo ni pomoči. Gospodarski krah mora slediti prej ali slej, potem revolucija, kaos — bogpogaj . . .

Kaj je tendenca tega pisanja v kapitalističnem časopisju? To, da delokovidnejši kapitalisti in njihovi intelektualni najemniki apelirajo na evropske vlade, naj prično s treznejšo politiko, naj napravijo med seboj sporazum, naj vsaka nekoliko popusti, največ pa Francija, ki je najbolj agresivna in katero krivé, da je največ odgovorna za sedanji kaotični položaj v centralni in zapadni Evropi. Želja teh elementov je tudi, da bi Zedinjene države aktivno posegle v ta kaos in skušale zblížati evropske države. Ameriška vlada bi rada, ameriški finančniki bi radi stopili v direktne stike z evropskimi državami, bodisi v Ligi narodov ali na kakršenkoli način, kateri bi imel za zadačo stabilizirati ekonomsko življenje v Evropi. Ali za časa, ko je bil Wilson v Parizu, se je v Zedinjenih državah

vodila silovita propaganda proti vmešavanju Amerike v evropske spore. Sentiment, če se more govoriti o sentimentu v tem oziru med ameriškim ljudstvom, je bil proti vsaki zvezi Zedinjenih držav z Evropo, proti vsakemu sodelovanju Amerike v Ligi narodov. Kakor ni bila Amerika vstopila v vojno kot zaveznica Francije, Anglije in drugih držav, ki so bile v vojni proti centralnim silam, tako so elementi, ki so za izoliranje Zed. držav, zahtevali, naj tudi v bodoče vodi čisto samostojno politiko in se drži tradicionalne izolacije. Wilson je padel v Parizu in v Zed. državah in kakorkoli bi Hardingova administracija rada sodelovala z Evropo, da jo izvleče iz kaosa, ima otežkočeno stališče vsled nasprotovanja v senatu in kongresu in pa v številnem časopisju. Med tem je Hearstovo najhujše. Vlada ne more iti s svojim načrtom naprej brez obzira na "javno mnenje" in se opozicijo v senatu, kajti prihodnje leto bodo kongresne volitve in nasprotnikom se ne sme dajati orožja. Toda vsi apeli, vse razprave, naj prihajajo od kogarkoli, so edine v tem, da za Evropo, staro Evropo, ni rešitve, ako ji ne priskočijo na pomoč Zedinjene države. Ameriška vlada skuša storiti kolikor v danih okoliščinah more, in vsled tega se vrši tudi sedanja konferenca v Washingtonu za "omejitev oboroževanja." Kapitalistični sistem v Evropi je torej v krizi. Od premirja je že precej daleč, toda stara ljubosumnost, mržnje, tajne pogodbe, intrige, oboroževanje itd., so reči, ki se jih evropske države trdovratno drže in zato ni še nikjer sledu o kaki rekonstrukciji. Če bo prišlo do kraha, kaj potem? Revolucija! In po revoluciji . . .?

Do kraha najbrž ne pride, ne še sedaj. Zadnja vojna še ni dovolj razmajala kapitalističnega sistema. V krizi je, milijoni trpe, milijoni so brez dela, ljudstva se vprašujejo kaj jim prinese jutrnji dan, toda kapitalizmu še ne bije zadnja ura. Nesložen je, kakor je delavstvo nesložno. Delavstvo ima enake interese v vseh deželah, kapitalisti jih nimajo. Da se vsaj nekoliko vsoglasijo interesi med njimi, zborujejo sedaj v Washingtonu zastopniki kapitalističnih držav in dasi ravno se ne bodo razšli kot prijatelji, bo posledica konference vendar ta, da utrdijo svoj sistem, da za nekaj let odvrnejo vojno, da se zopet temeljito pripravijo nanjo. Delavstvo ni zmožno niti toliko, kajti prave mednarodne konference nismo imeli že dolgo časa. Tudi kapitalistična v Washingtonu ni popolna, ker izključuje Nemčijo. Toda ne bo dolgo, ko bo tudi ona sodelovala; iz diplomatskih virov prihajajo glasovi, da bo na bodoče mednarodne konference povabljena tudi Nemčija in morda celo Rusija. Obe sta potrebni pri rekonstrukciji Evrope. In bolj potrebno kakor sodelovanje Amerike se nekaterim kapitalističnim dr-

žavnikom zdi potrebno sodelovanje Nemčije in Rusije v koncertu evropskih držav. Da hočejo v svoj vrtnec pritegniti najprvo Ameriko je največ zato, ker upajo, da bo ravno pritisk ameriške diplomacije na Francijo dovedel Nemčijo na bodoče konference. Rusijo bodo morali pozvati, ker jo Evropa potrebuje, kakor potrebuje Rusija ostalo Evropo. Ekonomsko življenje ne pozna izoliranj.

Med tistimi, ki vidijo nujno potrebo, da priskočijo Zedinjene države Evropi na pomoč, če se hoče rešiti civilizacija, je tudi H. G. Wells. Wells je radikalec, ali kakor ga listi imenujejo, radikalni filozof. On vidi pred seboj pogin Evrope, potem revolucije, katerim bi sledila nepopisna anarhija. On ni pristaš kapitalizma. Toda da se ubrani svet pred katastrofo, mora kapitalizem prenehati s svojo blazno igro v Evropi. Vendar Wells smatra, da je v rokah sedanjih kapitalističnih sil bodoča usoda Evrope, dobra ali slaba. Sovraštvo napram Nemčiji se mora pozabiti. Vojne odškodnine se morajo znižati. Rešiti se mora vprašanje valute. In druge reforme so potrebne; toda če se hoče doseči kak uspeh, če se hoče rešiti Evropo pred padcem v popolni barbarizem, ji mora priti Amerika na pomoč. Wells pravi, da Amerika ne pozna mizerije v Evropi in jo raditega tudi ne razume. Od tod tolikšna indiferentnost med ameriškim ljudstvom za vse kar se dogaja v Evropi. Wells, ki se nahaja sedaj kot žurnalista na konferenci za omejitve oboroževanja v Washingtonu, pravi v enem svojih člankov:

“Očarljivo je gledati, kako švigajo tu (v Washingtonu) električni napisi, stolpe, ki žare od razsvetljave kakor polna luna, neskončne vrste luči po vsem mestu, ki svetijo celo noč.

“Ko sem tukaj, je celo meni težko razumeti padeč Evrope, dasiravno sem videl z lastnimi očmi ulice enega evropskega velemesta o belem dnevu mrtve in prazne kakor lobanja. V drugem velikem evropskem mestu sem moral z žepno električno lučjo svetiti po ulicah, da sem našel prostor kamor sem bil name njen . . . Povsod tukaj pa vidim pojedine. Hodim na sijajne bankete, razkošne pojedine, plese; vola, visečega na verigah, pečejo na prostem — mislite na kaj takega v Rusiji . . .

“Zahvalni dan je bil dan samih poedin. Porcije hrane, ki ti jih dajo v hotelih, klubih in restavracijah so ogromne v primeri s sedanjim evropskim standardom; človeku izgleda, kakor da se le nekoliko te hrane poje, druga pa se vrže proč. Ne New York, ne Washington ne kaže še nobene sledi, v kolikor morem jaz razvideti, sedanje evropske sence.

“Brezposelnost je velika, toda ne dovolj, da bi alarmirala ljudstvo. Ne v New Yorku, niti tukaj, nisem opazil, da bi posebno vplivala na poslabšanje razmer. V sredi te veseljaške prosperitete sem prejel pismo moje žene, ki opisuje, kako je londonska policija na dan premirja odvzela veteranom napise razvencev, ki so jih položili pod spomenik v vojni padlih vojakov, in kako so veterani marširali v procesiji brezposelnih z listki iz zastavjalnice namesto medalij . . .”

Tako slika Wells razliko med življenskimi razmerami v ameriških in evropskih mestih. Tu, pravimo, je slabo. Wells pravi, da vlada tu veseljaška prosperiteta v primeri z razmerami v evropskih mestih. Naša brezposelnost se po Wellsovem mnenju ne more v nobenem oziru primerjati z mizerijo, v kateri živi delavstvo v Evropi. Wells pravi, da bi Evropa lahko živela bolje, razmere tam bi se obrnile na boljše, če

bi Amerika ponudila svojo roko v pomoč. Priznava, da so Združene države v stanju, da še dolgo časa gredo naprej s svojo izolacijo. Povečana kriza v Evropi bi sicer vplivala tudi na Ameriko, ampak ker so Zedinjene države dežela, ki ima v svojih mejah vse, česar potrebuje, bi kriza za to deželo ne bila katastrofalna. Amerika bi se zdramila šele tedaj, kadar bi posegel po nji azijski imperializem.

Evropa, vladarica starega sveta, umira. Amerika in Azija zavzemata njeno mesto. Kapitalizem jo je pahnil v mizerijo in kaos, iz katerega jo sedaj ne more izvleči brez pomoči zunanjih kapitalističnih sil. Raznim kajzerjem in generalom se ne godi slabo. Ljudstvo trpi. Upreti se ne more, kajti kljub boljši organizaciji evropskega proletarijata bi oboroženi upori ne bili uspešni. Uspešni bi bili le tedaj, če bi evropski kapitalizem postal popolnoma brezmočen, če bi skrahiral vsled svoje lastne gnilobe, kakor je skrahiral ruski carizem. In potem? To je vprašanje, na katerega skušajo najti odgovor ljudje vseh strank in razredov, ki se zanimajo za ekonomska vprašanja. Potem bi vlada en čas anarhija in potem bi nastal polagoma red. Kdo bi ostal na krmilu po vseh revolucionarnih izbruhih, po vsem kaosu, ki bi sledil padcu starokopitnih, reakcionarnih vlad? Ali bi bilo delavstvo v stanju iz tega kaosa pognati ekonomsko življenje Evrope v redni tir? Ali je sploh že pripravljeno na to nalogo? Če ni, ali ne bi prišel iz kaosa zopet kapitalizem na površje, morda nekoliko reformiran, toda še vedno kapitalizem? Kajti lažje je napraviti uspešno revolucijo in ostati na krmilu v agrarni državi kakor v industrialni. Industrialna država je sama na sebi en velikanski stroj, kompliciran, in le nekaj napačnih premikov, pa se pokvari.

Nekateri delavski listi, posebno komunistični, mnogo pišejo o revoluciji. To ni težko, ako cenzura ne zabranjuje. Toda naloge, ki jih daje revolucija, so težje. Revolucije ne prinašajo blagostanja, ne prvi, in morda tudi drugi generaciji ne. Revolucije v Evropi bi za gotovo dobo še povečale mizerijo, kajti hitro preminjanje sistema bi kaos povečalo.

Ako bi bilo evropsko delavstvo solidarnije, če bi se med njim ne razplamtele frakcijske strasti, bi bilo upati, da bi znalo najti pot iz kapitalistične anarhije v rednejše razmere in v proces socializiranja. AKO — ČE — —

Kadar dobiš v upravo zanemarjeno posestvo, razpadajoče stavbe, razdrapana pota, zanikerno služinčad, tedaj imaš pred seboj ogromno delo rekonstruirati samo to posestvo. Še ogromnejše delo je rekonstruirati do skrajnosti zavoženo gospodarstvo v mejah ene države ali v večih državah. Primer je v Rusiji. Rusija je dežela, ki ima velikanska naravna bogastva, delavno ljudstvo, ogromen teritorij, ki pridelava lahko mnogo več živil kakor jih potrebuje za prehranjevanje svojega prebivalstva. Toda iz ekonomskega kaosa ne more niti najbolj sposobna socialistična vlada, najnavdušenejši komunisti, napraviti red v enem letu ali v dveh letih. Samo rekonstrukcija Rusije bo trajala v mirnih razmerah pol stoletja. Sovjetski režim je sprejel od carizma kaos, ki pa se je vsled civilne vojne in blokade še povečal. Rušenje je hiter proces; rekonstrukcija, posebno še ako se jo vrši na podlagi socializiranja, je počasna, toda je sigurnejša, ker vodi v socialistični sistem.

Edina uspešna rekonstrukcija za bolno, staro kapitalistično Evropo je pot v socializiranje, socialistična rekonstrukcija, ki pa se bo vršila počasi. Kaos bo

v nji trajal še dolgo časa, in kapitalizem se bo mučil, da reši Evropo in sebe. S tem bo pripravljaj gladkejšo pot v socialistično Evropo. Med tem pa bo moralo evropsko delavstvo nekoliko globokejše preštudirati izkušnje in razvoj zadnjih par let. In pred vsem bo moralo priti do enega spoznanja: Da je solidarnost in složno, premišljeno delo absolutno potrebno, ako hoče delavstvo riniti kapitalizem v ozadje in pri tem graditi socialistični red, ki bo res red, ki bo ljudstvu, ki se nagiba danes k enemu ekstremu, jutri k drugemu, pokazal, da je socializem res rešitev iz sužnosti kapitalizma. Ako se kaos še poveča, tedaj ljudstvo, tiste mase, ki ne mslijo s svojim razumom, iščejo krivce med tistimi, ki so zadnji na krmilu, pa drve nazaj k prejšnjim krmarjem.

Delavstvo ni brez vsake krivde za sedanji kaos v Evropi. Ker je nesložno, ima korumpirana buržvazija proste roke in tira ekonomsko življenje v krize, ki tepejo v prvi vrsti delavske mase. Te krize niso dovolj velike, da bi ugonobile stari sistem, toda so dovolj velike, da so prinesle ljudstvu nepopisno mizerijo. Trezno delo solidarnega delavstva je torej potrebno — ne za rekonstrukiranje kapitalistične Evrope ampak za dobrobit delavskih mas. Solidarnost, ta je prva. Razdružen proletarijat nima nobene moči napram kapitalizmu. Mednarodno združen jo ima. Ključ do rešitve Evrope ima evropski proletarijat. Ta ključ je zapopaden v enotnem programu vsega zavednega evropskega delavstva, z enotno taktiko, s skupnim ciljem. In cilj je skupen. Zakaj bi delo ne bilo?

Orientacije iščejo.

V New Yorku se bo 23. decembra t. l. vršila konferenca zastopnikov raznih delavskih struj, ki so se ločile v zadnjih par letih od socialistične stranke, in tistih, ki so se pojavile v povojni dobi.

Dogovori za sklicanje te konference se vrše že več mesecev med zastopniki raznih struj, ki gredo za tem, da se združijo v enotno stranko. Ime te stranke je baje že določeno in se bo imenovala delavska stranka, ki pa nima ničesar skupnega s farmersko-delavsko stranko, ki se je organizirala za časa zadnje predsedniške kampanje.

V dogovorih za ustanovitev nove stranke ima glavno besedo *American Labor Alliance*, ki jo zastopa njen tajnik Elmer T. Allison, in pa *Workers Council of United States*, ki jo zastopa tajnik Louis J. Engdahl. V dogovoru za pogajanja so bili nadalje od *American Labor Alliance* James P. Cannon, Jay Lovestone in A. Bittleman; od *Workers Council* poleg Engdahla Alexander Trachtenberg in J. B. Salutsky; od *Židovske socialistične federacije* George Wishnak, Paul Judiz in I. B. Balin; za *German Workers Educational Society*, Ludvik Lore, urednik lista "*Volkszeitung*", in Louis Wolf.

Poleg teh bodo sodelovale na božični konferenci še organizacije, pridružene Ameriški Delavski Alianci, kot *Finska Socijalistična federacija*, *Židovska delavska federacija*, *Škandinavska socijalistična federacija*, *Grška socialistična unija*, *Irsko-ameriška delavska liga*, *Ogrska federacija*, *Italijanska delavska federacija* in še nekatere druge.

Sklicatelji so pozvali na konferenco tudi nekatere organizacije, ki niso pridružene Ameriški delavski alianci, ki so ali samostojne, ali pa so v zvezi s socialistično stranko. Te so: Proletarska stranka v Michiganu (preje del komunistične stranke); Češka socialistična federacija (ta je po Detroitški konvenciji izstopila iz socialistične stranke. Zadnji teden je obdržala svoj zbor, na katerem je zaključila, da se prekrsti v "*Marksistično zvezo*." Izmed čeških sodrugov, ki so ostali lojalni stranki, se je reorganizirala češka socialistična federacija, ki pa ima le malo članov. Članstvo obeh čeških federacij ne presega števila članstva naše J. S. Z.) Poseben apel bo poslan levičarjem v Italijanski socialistični federaciji, Socialistični delavski stranki in drugim podobnim organizacijam. Baje bo pozvana tudi J. S. Z.

V pozivu pravijo sklicatelji, da je potrebno v tem kritičnem momentu organizirati stranko, ki ne bo samo kričala v obrambo delavstva, ampak bo vodila resnično borbo za njegove interese. Tak boj more vršiti le revolucionarna delavska politična stranka. Taka stranka more iziti le iz zedinjenja vseh političnih skupin, ki so se uprle svojim starim reakcionarnim voditeljem, ki se nočejo, ali pa niso sposobni prilagoditi se novim razmeram. Želje za zedinjenje ni potrebno šele ustvariti, ker že obstoji, porojena iz borbe mase skozi zadnja tri leta po vojni in po ustanovitvi sovjetske vlade v Rusiji.

Poziv na konferenco se v celoti glasi:

"Namen konference je organizirati Delavsko stranko Amerike (*Workers Party of America*).

Po vsem svetu se vrši silovit razredni boj. Vse kapitalistične vlade so odprto na strani izkoriščevalcev.

Borba delavstva, pa če tudi se vrši za najmanjše vsakdanje potrebe, se potlačuje, ker se razvija v borbo za politično moč.

Podžgani z rusko revolucijo in pa vsled strahopetnega in izdajalskega zadržanja svojih voditeljev, je delavstvo sveta organiziralo komunistično internacinalo kot odgovor na zedinjenje svojih kapitalističnih tlačiteljev. Kljub brezobzirni opoziciji kapitalistov in njihovih lakajev v delavskih vrstah komunistična Internacionala naglo napreduje. Ona je postala svetovna moč.

Ameriški kapitalisti izkoriščajo ekonomsko krizo v svrhu, da bi povečali svojo moč pri izkoriščanju in potlačevanju. Ves delavski razred tlači železna peta brutalne kapitalistične diktature.

V tem kritičnem času moramo imeti stranko, ki ne bo samo kričala o obrambi delavstva, pač pa vodila skrajno borbo za odpravo kapitalizma. To nalogo more izvršiti samo revolucionarna delavska politična stranka.

Taka stranka more iziti le iz edinstva vseh političnih skupin, ki so nastopile proti svojim reakcionarnim voditeljem, kateri nočejo, ali pa niso sposobni razumeti nove razmere. Ni šele potrebno ustvarjati želje za edinstvo, kajti ta želja že obstoji, izhajajoča iz borbe mase tekom let po končani vojni in po ustanovitvi sovjetske vlade v Rusiji.

S popolnim razumevanjem teh činjenic prihaja-jo podpisani s pozivom, da se organizira Delavska stranka v Ameriki na sledečih načelih:

1. *Delavska republika*: Voditi delavske množice v boj za odpravo kapitalizma potom osnovanja vlade po delavskem razredu in za delavski razred — delavska republika v Ameriki.

2. *Politična akcija*: Sodelovanje na vseh poljih politične aktivnosti, vključivši volilne kampanje, z namenom, da se bo dajalo na ta način navodila masam. Izvoljeni zastopniki Delavske stranke bodo imeli nalogo razkrinkavati lažljivo kapitalistično demokracijo in pomagati pripravljati delavstvo za končni boj proti skupnemu sovražniku.

3. *Delavske unije*: Razviti delavske organizacije v organe resnične borbe zoper kapitalizem; razkrinkavati reakcionarno delavsko birokracijo in vzgajati delavstvo za bojovni unionizem.

4. *Bojevna stranka*: To ima biti stranka bojovnih, razrednozavednih delavcev, katere bo vezala disciplina, organiziranih na temelju demokratske centralizacije; eksekutiva stranke bo imela med konvencijama absolutno moč. Eksekutiva bo imela kontrolo nad vsem delom javnih funkcionarjev. Istotako ima nalogo kontrolirati delo svojih članov v strokovnih unijah.

5. *Strankino časopisje*: Strankino časopisje mora biti v posesti stranke in pod popolno kontrolo strankine eksekutive.

Vse delavske organizacije, ki osvoje ta program, se pozivajo na prvo konferenco Delavske stranke, ki se bo vršila v New Yorku 23.—26. decembra 1921.

Delavci! Pomagajte zgraditi politično stranko, ki bo vodila zatirane mase v popolno osvoboditev. Razvijmo zastavo delavskih borcev vsega sveta s klicem: "Delavci vseh dežel, združite se! Izgubiti nimáte ničesar razun verige, a pridobite lahko ves svet!"

Podpisane k Ameriški delavski alianci pridružene organizacije: Finska socialistična federacija, Ogrska delavska federacija, Italijanska delavska federacija, Židovska socialistična federacija, Židovska delavska federacija, The Workers' Council of U. S., Arbeiter Bildungs-Verein."

To poročilo posnemamo po "Znanju," ki ga je priobčilo brez komentarja.

Že davno, predno so ti ljudje prišli na idejo "organizirati revolucionarno delavsko stranko", je imela socialistična stranka tak program, le da je bil še obširnejši. V njem ni ničesar novega. Ne propagirajo nikakega novega načina razrednega boja. Ne povedo ničesar, kar ni bilo že milijonkrat ponavljano. Celo novih fraz ni v tem apelu.

Zanimivo je, da vodijo gibanje za ustanovitev nove stranke same narodnostne organizacije, ki pa si niso edine. Iz podpisov namreč vidite, da sta tu že sedaj dve radikalni židovski organizaciji. Konferenca bo vsebovala mnogo bolj nasprotujoče elemente, kakor pa jih je konvencija komunistične stranke v Chicagu 1. septembra 1919, ali konvencija komunistične delavske stranke, zborujoča isti čas.

Na komunistični konvenciji omenjenega leta je začasni predsednik konvencije Louis C. Fraina v svojem nagovoru dejal: "Mi sedaj enkrat za vselej prenehamo s frakcijskimi boji. Sedaj je konec naših pričkanj. Mi smo sedaj na koncu sporov. Mi smo tukaj, da zgradimo stranko akcije!"

Enaki so bili nagovori na konvenciji komunistične delavske stranke. Ali — par dni po tem se je na obeh konvencijah pričelo s frakcijskimi boji, z boji za kontrolo, o taktiki. Po končanih konvencijah so se nadaljevali, in sedaj prihaja priznanje iz vodilnih komunističnih krogov, da se jim ni posrečilo zgraditi drugega, kakor živahno "underground debating society" (Liberator, oktobra 1921.).

Sedaj prihajajo tisti, ki so izstopili iz socialistične stranke, ker ni hotela brezpogojno sprejeti moskovskih 21 točk, in bodo sami organizirali legalno, neodvisno stranko. V *mislih* bo revolucionarna, delala bo legalno. Ali je bilo treba za ustanovitev *take* stranke razbijati socialistično stranko? Ali se ni vsled intolerance levičarjev radikalnemu gibanju škodovalo? Seveda se je!

Orientacije iščejo. Prišli bodo v New York, izrekli navdušene govorance, kakor so jih v septembru 1919, potem pa se bodo ravsali naprej. Edina pametna pot za njih bi bila, da se združijo v socialistično stranko, ki je že tukaj, ki je produkt dolgoletne borbe, kateri ni treba šele *dajati* programa, pa delajo za socializem res ko solidarno delavstvo. Zapustili so stranko, porazgubili so se v ducat malih organizacij in v tri male stranke, buržvazija pa pometa z vsemi skupaj. To so posledice prenapetosti levičarjev, ki je ravno tako škodljiva, kakor prenapetost konservativcev. Oboji so škodljivi delavskemu gibanju, ako prevladuje v njem eden ali drugi ekstrem. Če pa so v njem le kot ravnotežje, tedaj so mu taki elementi edino v prospeh.

Konferenca za ustanovitev nove stranke pomeni en korak nazaj od skrajnega ekstremizma. Če bi jim kdo pred letom dni predlagal ustanovitev "legalne" stranke, bi ga opsovali z "izdajalcem proletarijata." In kakor se bodo razmere umerjevale, tako se bodo uhajali tudi ekstremi. Eni naprej, drugi nazaj, pa se bodo pota zopet strnila skupaj.

Ob priliki se na to konferenco in njene sklicatelje še povrnemo.

Življenske potrebščine v oktobru so povprečno poskočile v cenah. Plače so se znižale. Na milijone delavcev je še vedno brez posla. Nič ne de, mi ne maramo socializma. Ker ga ne maramo, potrpiamo. Morda bo drugo leto dovolj dela, delovne ure dovolj dolge, plače dovolj nizke, policija proti štrajkarjem dovolj kruta in sodniki bodo gotovo dovolj prijazni, da bodo izdajali sodnijske prepovedi (indžunkšne) proti delavstvu.

Washingtonska konferenca mešetari, kako bodo različne "velike sile" v bodoče izkoriščale Kitajsko, ne da bi se pri tem sprle in bi si napovedale vojno. Kitajcev je 400,000,000, ampak niso še gospodarji v svoji hiši. Čas bi bil, da bi pregledali, kaj je napačnega v njihovem zmagu.

V Italiji so se vršile velike demonstracije proti Franciji, ker je francoski ministrski predsednik Briand na washingtonski konferenci v neki polemiki z italijanskimi delegati baje razlal italijansko armado. Nekateri uradi francoskih konzulatov v Italiji so bili razdejani in časopisje ne štedi z napadi na Francijo, o kateri smo mislili, da je velika prijateljica in zaveznica Italije. Drugi so mislili, ne mi. Med tatovi ni prijateljstva, ampak le sporazum, da lahko uspešneje kradejo. Kadar se spro, pokažejo pravo prijateljstvo.

Resolucije in sklepi eksekutive soc. stranke.

Dne 27., 28. in 29. novembra t. l. je zborovala v Clevelandu na svoji redni seji eksekutiva ameriške socialistične stranke. Vsled pomanjkanja prostora ne moremo objaviti celotnega besedila sprejetih resolucij in poročila eksekutivnega tajnika. O nekaterih rečeh, ki so bile na dnevnem redu seje strankine eksekutive, se bomo pečali obširnejše v prihodnjih izdajah.

Odperta delavnica.

Eksekutiva je sprejela resolucijo, v kateri poziva članstvo socialistične stranke, naj kooperira v boju strokovno organiziranega delavstva proti "odprti delavnici", katero hočejo vspostaviti ameriški kapitalisti. Za ta cilj so se temeljito organizirali in na razpolago imajo milijone dolarjev za boj proti unijam. Sedanja brezposelnost izrabljajo za še večje potlačevanje delavstva in trganje plač.

V kolikor si je delavstvo izboljšalo svoje razmere v industriji, je to doseglo s pomočjo unij. Kapitalisti vedo to, zato izrabljajo sedanja položaja za rušenje unij, za trganje plač in daljšanje delovnih ur. Proti uniji kapitalistov mora nastopati delavstvo organizirano v svojih unijah. Za uspešen boj mu je potrebna solidarnost, kajti le potem te si bo v stanu ohraniti pridobitve zadnjih let.

Resolucija zaključuje, da jih bo mnogo izmed unijskega delavstva v tej bridki izkušnji spoznalo, da je potrebna tudi samostojna politična akcija delavstva, da je treba imeti poleg močnih unij tudi močno socialistično stranko.

Druga resolucija glede odprte delavnice je bila naslovljena na clevelandsko delavstvo, na katerega je eksekutiva apelirala, naj podpira unijo razvaževalcev mleka, ki so šli na stavko. Gospodarji so izjavili, da ne marajo stopiti v nobeno pogajanje z zastopniki unije. Pripravljeni so se pogajati s svojimi delavci le, ako ti priznajo načelo odprte delavnice. Resolucija nadalje izvaja, kako so mestne administracije, policija, sodišča in vsi javni organi sploh na strani kompanij v boju proti organiziranemu delavstvu. To dokazuje, da so političarji starih strank verna orodja kapitalističnih interesov in delavstvo naj se vendar že enkrat nauči, da se mora za obrambo svojih interesov organizirati v svoji politični stranki. Poleg tega tudi ni dovolj samo boriti se za povečanje plač in podobne reči, kajti delavstvo, zavedno delavstvo mora imeti večje zahteve in večji cilj. Delavstvo se mora organizirati v stranki, ki ima za cilj odpraviti vzroke, ki povzročajo stavke, zniževanje plač itd. Delavstvo se mora boriti, da se uvede kolektivno lastništvo produktivnih in distributivnih sredstev. Kadar doseže to, bo odločilna bitka dobljena za delavstvo.

Eugene V. Debs.

Eksekutiva je poslala s. Debsu sledeči brzojav: "Eksekutiva socialistične stranke, zborujoča v Clevelandu, v mestu, v katerem ste bili na obravnavi, ki vas je poslala v ječo, vam pošilja sodružni pozdrav. Upamo, da boste kmalo prišli v našo sredo in zavzeli svoje mesto v našem velikem gibanju. — Sodrugi store vse kar je mogoče, da se vzdržuje ogenj organizacije, in ko pridete na prosto, jo boste našli pripravljeno, kadar boste pričeli z nadaljevanjem svojega dela. (Podpis) Eksekutiva socialistične stranke."

Nadalje je eksekutiva poslala pismo predsedniku Hardingu, v katerem ga spominja, da je skrajni čas za administracijo, da zavzame korake za izpustitev vseh političnih jetnikov na svobodo. V pismu ga opozarja, da je dal dne 13. aprila obljubo, da se lahko pričakuje kako akcijo od njegove strani takoj ko bodo urejene formalnosti za sklenitev miru z Nemčijo. Dne 27. julija je dal Harding enako obljubo z ozirom na zadevo E. V. Debsa. Eksekutiva navaja, da so bili nemški agentje, ki so res zagrešili proti zakonom Zedinjenih držav, že izpuščeni na svobodo, medtem, ko so takozvani politični jetniki še vedno, v zaporu, dasiravno niso napravili nič drugega, kakor da so na glas in javno povedali svoje mnenje o vojni.

Za oprostitev Debsa in drugih političnih jetnikov se bo boj nadaljeval, kajti sramota je za vse ameriško ljudstvo, da bi taki ljudje bili v zaporih, medtem ko je na stotine resničnih kriminalcev na prostem, dasiravno so znani varnostnim organom. Delavstvo se mora energičnejše postaviti v bran za tiste svoje borce, ki se sedaj nahajajo med zidovjem ječ.

Proti militarizmu.

Z ozirom na sedanjo konferenco za omejitev oboroževanja v Washingtonu, je eksekutiva zopet odločno naglasila stališče socialistične stranke, ki je vseskozi protimilitaristično. Med drugim pravi eksekutiva:

"Dasiravno smo za mir in razoboroženje, se ne maramo vdajati iluzijam. Vzroki, ki povzročajo vojne, so še vedno enako globoko ukoreninjeni v modernem svetu. Pustiti te vzroke, da se gnoje naprej, pri tem pa razpravljati o razoboroženju, ne bo prineslo varnosti človeštvu, neglede, kake akcije bo zavzela washingtonska konferenca."

Resolucija se nadalje peča o vzrokih, ki povzročajo vojno, o imperialističnem pohlepu po tujih deželah, naravnih bogastvih in koncesijah, in zaključuje, da bo le kolektivno vodstvo nad velikimi sredstvi produkcije v vsaki deželi in odprava privatnih investicij, trgovine in posojil, odvrnilo uničujoče imperialistične vojne.

Edinole socialistično urejena družba je pogoj za odpravo vojen in strankina eksekutiva priporoča svojemu članstvu, naj baš v teh časih širi to resnico med ljudske mase.

O propoziciji za združenje delavskih strank in unij.

Kakor znano, je zaključila detroitska konvencija socialistične stranke, naj eksekutiva stopi v stike z vsemi delavskimi organizacijami, o katerih misli, da bi se jih moglo pridobiti v federacijo za organiziranje mogočne delavske stranke na socialističnih načelih. Eksekutivni tajnik je na clevelandski seji poročal, da je poslal tozadevno resolucijo detroitske konvencije in komunikacijo strankine eksekutive za skupno konferenco, ki bi imela namen zediniti vse radikalne in progresivne delavske sile za skupno politično akcijo, vsem ekonomskim in političnim organizacijam industrialnih in agrikulturnih delavcev.

Za strankin načrt so se izrekle in povabilo definirano sprejele sledeče organizacije:

United Automobile Workers;
United Cloth, Hat and Cap Makers;
Pennsylvania State Federation of Labor;

Wisconsin State Federation of Labor;
Milwaukee City Federation of Labor;
Salt Lake City Federation of Labor.

Soglašanje s strankino akcijo, toda brez definitivne obljube, do bodo sodelovali pri nji, so izrekli uredniki sledečih organizacij:

International Association of Machinists;
Brotherhood of Painters, Paperhangers & Decorators;

Public Ownership League in
Farmer-Labor Party.

Veliko tistih, ki so odgovorili na strankino komunikacijo, so mnenja, da bi imela konferenca, ako se eventualno skliče, veliko večji uspeh, ako jo skličejo posamezniki, ki so znani v delavskem gibanju, mesto socialistične stranke kot take.

Tajnik je nadalje poročal, da je iz korespondence spoznal, da je za tako konferenco v mnogih organizacijah močno razpoloženje. Nekateri so mu odgovorili, da bi bilo za končni uspeh dobro preje sklicati preliminarno konferenco, ki bi uredila vse priprave za sklicanje končne konference. Baje so vplivni ljudje v nekaterih unijah in drugih organizacijah že na delu, da se taka konferenca skliče, na katero bodo pozvani tudi člani soc. stranke kot individuji in ne kot zastopniki stranke. Priporoča, naj eksekutiva vpoštevata možnost in napravi primerne zaključne.

Sodrug Maurer, predsednik Pennsylvanske delavske federacije, je predlagal nato izjavo, v kateri pravi, da je bil sklep detroitske konvencije v pogledu združenja vseh radikalnih delavskih struj in nadaljno delo eksekutive v tem oziru započeto z odkritosrčnim, poštenim namenom mobilizirati in konsolidirati delavske vrste v enotno politično moč.

Socialistična stranka želi, da bo ta konferenca uspešna, in ne išče nikakršnega priznanja in kredita za iniciatiranje te akcije. Njej gre le za uspeh konference, drugo je postransko.

Eksekutiva smatra, da izraža misli članstva z izjavo, da stranka nima ničesar proti, ako pride poziv za tako konferenco od katere druge strani namesto od socialistične stranke; sklicatelji ne bodo nikakoršna ovira stranki, da ne bi sodelovala na konferenci.

Informirani smo, da mislijo vplivni člani in odborniki delavskih unij sklicati preliminarno konferenco, na katero bodo pozvani tudi člani socialistične stranke kot individuji.

Eksekutiva nima ugovora proti sprejemu povabila na tako konferenco od strani strankinih članov; nasprotno, ona priporoča, naj povabilo, ako jim bo poslano, sprejmejo, toda na konferenci naj se ravna jo po sledečih določbah eksekutive;

1. Sodrug, ki se jo udeleže, store to v razumevanju, da ne reprezentirajo uradno socialistične stranke in nimajo pravice sklepati v imenu stranke ali vezati stranko na kakršenkoli definitiven sklep konference.

2. Da sodelujejo na konferenci z namenom, da iščejo in dajejo informacije glede pogojev, ki bi bili sprejemljivi za socialistično stranko.

3. Niti sodrug, ki bi se udeležili konference, niti eksekutiva stranke, ne morejo sedaj niti kedaj pozneje napraviti kake obvezne pogodbe za socialistično stranko. Vsaka propozicija za formiranje take organizacije kakor se jo zamišlja, in zveze socialistične stranke žnjo, mora biti predložena strankini kon-

venciji v ratificiranje in potem članstvu na splošno glasovanje.

O tej akciji bomo o priliki še pisali, ker je važna za stranko in važna za delavsko gibanje v Ameriki sploh.

Za povečano agitacijo v stranki.

Eksekutiva je vpoštevala sedanje ugodne razmere za agitacijo in socialistično propagando in sklenila, da podvzame splošno agitacijo po vseh Zedinjenih državah za pojačanje stranke.

Med vojno in kmalo po vojni je bilo uničenih več tisoč socialističnih lokalov, posebno po zapadnih državah. To je bilo delo kapitalističnega nasilja. Pozneje so se pojavili še frakcijski boji, ki so strankine organizacije še bolj oslabil. Toda stranka mora dobiti nazaj svoje postojanke in jih še bolj utrditi. V ta namen se je priglasilo že več sto sodrugov, da bodo mesečno prispevati za vzdrževanje organizatorjev.

Stranka apelira, naj se jim pridružijo še drugi, ki morejo kaj prispevati. In kar je najvažnejše, in to lahko stori vsak sodrug, da tem organizatorjem pomagajo vsi člani stranke kakorkoli morejo, da bo njihovo delo čim uspešnejše. Uspehi odvisi od naše medsebojne kooperacije. Stranka bo rasla, ako bomo vsi vršili svojo agitatorično dolžnost. Polje za delo je tukaj. Mase so neorganizirane, socialistično časopisje in literaturo je treba širiti in vse to delo je določeno nam—sodrugom. Vsi v vrste agitatorjev!

Delavstvo za znižanje plač.

Kapitalisti zelo radi širijo vesti, da se je delavstvo v tem in tem obratu izreklo za znižanje plač. Človek se čudi takim delavcem, ki "prostovoljno" vprašajo za znižanje, ampak takih delavcev ni. V južni Coloradi n. pr. so premogarni vprašali za znižanje plač. Ko so bile plače res znižane, in to kar za 30 in 32 odstotkov, tedaj je šlo delavstvo na stavko. Kako je mogoče, da delavstvo zahteva znižanje plač in potem ko se želji ustreže, gre na stavko? Coloradski slučaj smo pojasnili v eni prejšnjih izdaj.

V Chicagu je klavniško delavstvo pripravljeno sprejeti znižanje plač, kakor oglašajo mesarski baroni. V klavnicah ne delajo ravno elementi, ki bi imeli kak večji smisel za organizacijo. Vposljenih je mnogo črncev, Litvinec in Poljakov. Kompanijam se zde ti ljudje najbolj pokoren in lojalni človeški material. Kljub temu se je posrečilo med vojno organizirati klavniško delavstvo v unijo, ki pa zadnje dve leti ne uspeva ravno sijajno. Vzrok je v slabem vodstvu in slabo vodstvo izvira od slabega unijskega članstva. Klavniškemu delavstvu se na vsakih par tednov znižajo plače in delavstvo se temu upira. Na štrajk kliče, dasiravno hodi okoli klavnic na tisoče delavcev, ki iščejo v njih posla. Kompanije se hočejo zavarovati, pa so dale v kapitalistične liste oglas, da bodo z avsakega klavniškega delavca, ki bi šel na stavko, najele novo moč. Naznanja tistim, ki so brez dela, naj bodo pripravljene na ta slučaj in čakajo na delo pred vhodi v klavnice. Ampak kako je mogoče, da je klavniško delavstvo za znižanje plač, in kadar se mu plače znižajo, pa grozi s stavko.

Delavstvo, ki čita take vesti, si ne stavi takih vprašanj, ker nič ne misli. Zato mora tudi trpeti posledice svoje indiferentnosti.

SEMINTJA.

Za zaprtimi vratmi. — Usodne napake. — Kdaj in kako se združimo? — Kakšna je slika? — Tudi vesele vesti. — Kaj so mase? — 700 sodrugov.

Zavezniški diplomatje, ki delajo v javnosti prija-teljske obraze drug napram drugemu, se kregajo v Washingtonu za zaprtimi vratmi za koncesije, trge, vojne, ladje, armade, dolgove in za podobne stvari. Zavezniki so le še po imenu, ki je ostalo izza vojnega časa. Sedaj so si neprijatelji z nasprotujočimi interesi. En interes jim je skupen, ohraniti sedanji družabni sistem in ga utrditi. Če bodo zapostavljali ta interes, postavijo v nevarnost sedanji družabni red, ki ga buržvazija odeva s plaščem civilizacije in demokracije. Toda oni se zavedajo skupnega interesa in zato imajo sedanjo konferenco, na kateri sicer niso zastopane še vse kapitalistične sile, toda bodo pozvane na prihodnjo splošno konferenco.

Max Eastman pravi v decemberski izdaji *Liberatorja*, da so manifesti tretje Internacionale pisani z globokim razumevanjem mednarodne situacije. Ne strinja pa se z njenim izrekom, da je washingtonska konferenca brez vsakega pomena in ne bo dosegla ničesar. On smatra, da sedanje konference, Liga narodov itd., dokazujejo splošno razpoloženje za ustanovitev zveze kapitalističnih sil, da odvrnejo nevarnost medsebojne vojne. Ni jim za odpravo vojne vsled tega, ker je vojna brutalna, ker se uničuje milijone človeških življenj, ampak zato, ker so vojne dobile tako ogromen obseg, da so postale nevarno sredstvo celo s stališča posedujočega razreda. Zveza kapitalističnih držav je mogoča v istem smislu, kakor je bilo mogoče formiranje manjših družb v ogromen trust. Na ekonomskem polju je to gibanje kapitalističnih držav prišlo že precej daleč naprej. Po Eastmanovem mnenju je sodba, ki jo je izrekla tretja Internacionala o washingtonski konferenci, napačna. Ne smeli bi jo omalovaževati. Predstaviti si moramo, da postoji možnost organizirati tak trust kapitalističnih držav. Delavstvo pa moramo na podlagi tega dejstva prepričevati, da mora jačati svojo internacionalno organizacijo v očigled povečani uniji kapitalistov.

V delavskem gibanju se dela mnogokrat usodne napake baš v tem, da mnogi podcenjujejo moč sovražnika. In tako je v delavskem časopisju opazati tudi podcenjevanje washingtonske konference. Res je, da ne bo dosegla mnogo na potu zблиžanja med kapitalističnimi državami. Toda že to, da so kapitalistične države v stanu udeleževati se skupnih konferenc za skupne interese, dokazuje, da so v tem oziru prevdarnejše kakor pa delavske stranke.

Socialistična stranka je na svoji detroitski konvenciji sklenila podvzeti akcijo za združenje različnih

delavskih frakcij in unij v eno stranko. Iz poročila eksekutive stranke, ki je priobčeno na drugem mestu v tej izdaji, je razvidno, v koliko je to delo napredovalo. Ravno tako je v tej izdaji priobčen članek o skrajnih radikalnih elementih, ki iščejo orientacije. Razpustili so socialistično stranko, ustanavljali nove stranke in strančice ter organizacije pod različnimi imeni, katere skušajo sedaj združiti v novo delavsko stranko. Nekatere sodruge vsa ta nesloga plaši; izgubljajo vero v gibanje, v končni uspeh. Solidarnost jim je ideal, slogo bi radi, in nikakor ne morejo razumeti, zakaj je toliko razpora, toliko različnih mnenj, toliko očitaj med elementom, ki ima v bistvu enake težnje.

Solidarnost je stvar, ki se je treba učiti in razumeti njen pomen. Šolske knjige uče mladino o pomenu in važnosti sloge. Vse stranke jo propagirajo. Vsi razredi, vse narodnosti, vse države prisegajo nanjo. Ali—sloge ni; absolutne, monotone sloge nikdar ne bo, ker bi bilo življenje predolgočasno na zemlji. Ali nesloga v današnjem pomenu besede bo izginila, morda čez nekaj stoletij. Za vzgled nesloge imamo Indijo, deželo s tristo milijoni prebivalcev. Anglija jo vlada s peščico svojih vojakov. Zaveznik Anglije je nesloga indijskih plemen; in njihova nesloga je posledica neznanja, posledica kulturne zaostalosti. In irsko vprašanje. Koliko prahu dviga v tej deželi, koliko nepotrebnih kriz na Irskem in v Angliji. Da ni irsko vprašanje že rešeno, so vzroki v neslogi. Verstva so na potu, provincijalnost, gospodarske razmere, klerikalni fanatizem. V nekem mestu v Čehoslovakiji niso mogli izvoliti župana; pet strank, skoro enako močnih, se je teplo za županski mandat. Ker ni bilo drugega izhoda, so se sporazumele, da postavi vsaka stranka svojega župana. Termin so razdelili tako, da bo vsaka stranka imela en čas svojega župana. — V Jugoslaviji, kjer so imeli postati Slovenci, Hrvatje in Srbi en narod, oziroma so jih že imenovali en narod, je toliko nesloge, kolikor jo je sploh mogoče. Med Srbi, Hrvati in Slovenci vladajo mržnje, kakor da so si sovražni narodi. In med hrvatskimi strankami je boj, med srbskimi in med slovenskimi tudi. Delavsko gibanje v Jugoslaviji je razdvojeno, kakor povsod drugje, kjer se je dvignil val skrajnega radikalizma. Kitajska, ogromna država, s 400 milijoni prebivalcev, z neizmernimi naravnimi bogastvi, je prava slika nesloge. Inozemski industrijalci in finančniki jo vladajo, ali bolje, izkoriščajo jo. Sedaj se v Washingtonu pogajajo, kako bodo v bodoče razdelili izkoriščanje Kitajske med seboj, ne da bi pri tem pretiela med njimi nevarnost vojne. Kitajska pa protestira, med kitajskim uradništvom vlada korupcija, vrši se civilna vojna, imperialisti intrigirajo in kitajski vladni funkcionariji in kitajske mase so njihova orodja. Celu Turki, ki so največ izgubili v zadnji vojni, so nesložni. Imajo dve vladi, eno v Carigradu, drugo v Angori. Obe se borita za prvenstvo, obe iščeta zaveznikov v zunanjih deželah, in te intrigirajo proti obema; sultan Mehmed VI. nastopa proti angorski vladi. Enver paša vodi gibanje proti sultanu in proti Kemalistom. Angleži ščuvajo Kurde proti angorski vladi, in tako vidimo, da je tudi v mohamedanskem svetu nesloga, o katerem je prevladovalo mnenje, da ga bo njegova religija združila v boju proti "krščanskim" narodom.

Evropa se vedno bolj pogreza v ekonomsko depresijo. Brezposelnost je za vse dežele težak problem, ki pa ga ne skušajo rešiti, ker ga v teh razmerah ne

morejo. Valuta vseh držav pada. Ruski rubelj dobiva tovariše v valutah ostalih evropskih držav. Na Dunaju izstradane množice demonstrirajo in udirajo v hotele in trgovine. Gladne množice ne grade ampak rušijo. Banke v Romuniji bankrotirajo. Novi teritoriji ji niso prinesli blagostanja pač pa kaos. Anglija ima poleg irske, indijske in drugih kriz še krizo v Egiptu. Grška, ki je hotela kralja nazaj, je spoznala, da kralji ne prinašajo blagoslova. V vojni z nacionalistično Turčijo črpa svoje zadnje sile. Pri tem pa sega po Albaniji, kakor tudi Jugoslaviji. V Rusiji glad, in apeli za pomoč se nadaljujejo. Krize, vsepovsod krize. Slika je temna, bodočnost nejasna, nezadovoljnost na vseh koncih in krajih. Vendar pa bo šel svet mirno naprej po svojem potu v vsemirju, človeštvo bo prešlo skozi te krize in zrušenja civilizacije, kakor ga nekateri prorokujejo, ne bo. Civilizacija se šele gradi. Svet je še barbaričen, raditega se nadaljujejo krize.

Kako daleč sega prijateljstvo Francije in Italije, so pokazali izgredi v italijanskih mestih proti Franciji. Francoski ministerski predsednik Briand je na washingtonski konferenci in debati z italijanskimi delegati baje rozalil italijansko armado. Žalitev armada je velika reč in sinovi in hčere Italije so pokazali, da si ne dopuste takih žalitev. Pozneje so v Washingtonu afero zanikali, toda je bilo že prepozno, kajti slika italijanskega prijateljstva do Francije se je že pokazala. Fašisti v Italiji še vedno razgrajajo. Ameriška legija se od njih lahko uči, kako se mora nastopati proti delavstvu. — Iz Sofije poročajo, da grozi v Jugoslaviji vstaja. Ljudstvo je nezadovoljno, Črnogorci sovražijo Srbe in vse druge "švabe", Bošnjaki sami ne vedo ne kod ne kam, Hrvati sanjajo o stari slavi in novi republiki, in Slovenci, ti nimajo cilja izven mej nove države, v nji so pa tudi nezadovoljni. Čudna država; čudna zmes; ne, ni. Taka je, za kakršno je ljudstvo v Jugoslaviji zrelo. — Tudi na Danskem imajo težave. Mladi ljudje vprizarjajo bombne napade in uganjajo druge neumnosti na jezo policije. Komunistična stranka odklanja vsako odgovornost zanje. — V Zedinjenih državah bo v kratkem izbruhnila revolucija. Tega mnenja je baje Floyd Ramp iz Oregona, ki ga razlaga na shodih Prijateljev sovjetske Rusije. Če Floyd res trdi, da je Amerika pred revolucijo, stori zelo malo za revolucionarno propagando. Taki govorijo delajo ljudi indiferentne, kajti "revolucija pride, in ta bo opravila vse!" Lahko se tudi tu omeni, da je Japonska dobila regenta v osebi dvajsetletnega prestolonaslednika Hirohita. Cesar Jošito je nezdravljivo bolan, zato je oddal vlado mlademu princu. Dvajsetletni fantje so kajpada zelo skušeni, sposobni ljudje za vladanje držav. Japonska bo ostala pod vladovladom militaristov, in mladi princ bo le podpisoval njihove odloke. Ampak japonsko ljudstvo — ne vse — bo videlo v njem mogočnega, modrega vladarja in se mu bo klanjalo do tal. — Nemška vlada protestira, ker je ogrski regent admiral Hortij naslovil telegram, ki ga je poslal bivškemu bavarskemu prestolonasledniku Rupprechtu, "Njegovemu veličanstvu bavarskemu kralju Rupprechtu." Nemška vlada smatra ta Hortijev čin kot neprijateljsko dejanje napram nemški republiki. Hortij je monarhist in bi sam rad postal ogrski kralj. Zato išče prijatelje med bivšimi in sedanji vladarji. Ogrska je lahko vesela, da se ji ponuja toliko ljudi za vladarja. Kadar ga ne bo več potrebovala, bo lahko ljudstvo samo prevzelo vlado.

Tudi nekaj veselih vesti se lahko najde — veselih za kapitalizem. Hugo Stinnes, nemški velekapitalist, je posetil London, kjer je konferiral z Lloyd Geomorgom in angleškimi industrialci. Poleg Stinnesa so obiskali Anglijo še nekateri drugi nemški industrialci. John D. Rockefeller, Jr., se je vrnil s potovanja po orientu. Nekaj časa se je ustavil tudi v Chicagu. Pripeljal se je v privatnem vagonu iz Californije na svojem potu iz Kitajske v New York. Da ima privatno karo, to ni važno. Važno je, da Rockefeller in njegov oljni trust diktira ameriški diplomaciji na washingtonski konferenci, kako politiko mora zastopati z ozirom na "daljno-vzhodna vprašanja." Njemu se ni treba truditi s takimi rečmi. Ko so ga vprašali, kaj misli o tej konferenci, je dejal, da nima k nji ničesar pripomniti, ker noče kompromitirati mednarodnih odnošajev. Rockefeller govori kakor vladar, ker je res vladar, mogočnejši, kakor pa dvajsetletni japonski regent in prestolonaslednik Hirochito. O Kitajski se je zelo optimistično izrazil. Dejaj je, da nima nobena dežela na svetu bogatejših naravnih bogastev kakor Kitajska, posebno kar se tiče olja in rude. To je glavno. Olje in rude. To zanima Rockefellerja in v tem so zapopadna daljno-vzhodna vprašanja. Olje in rude. Po Novem letu se bo vršil, kje, menda še ni določeno, mednarodni kongres finančnikov, ki mu bo zadača urediti valuto. Sinnesi, Rockefellerji, Morgani, Armourji itd. so resnični vladarji sedanje družbe. Diplomacija dela to, kar ji ukazuje industrialna gospoda. Vlade so v njeni službi. Parlamenti, religije, vsakovrstne institucije, vse se jim pokorava.

Zelo radi govorimo o masi. Mase bodo vrgle kapitalizem, mase bodo storile to, mase bodo napravile ono. Toda mase so krive, IGNORANTNOST, NEZAVEDNOST mas, da imamo vojne, industrialne krize, irsko vprašanje, indijski problem, daljno-vzhodna vprašanja, progone, stavke, zniževanje plač, izgrede v Italiji, nervozno vzruženost v Jugoslaviji, zniževanje plač in boj za odprto delavnico v Zedinjenih državah. Vse to se dela s pomočjo mas. Kapitalizem vlada s pomočjo *masne akcije*, on vlada zato, ker je masa glupa, ker ne zna napraviti drugega, kakor biti nezadovoljna — in kadar pride čas, delati za vojno in padati na bojiščih za gospodarje.

Maso je treba vzgajati. To dela socializem. Tisti, ki ji pripovedujejo samo o revoluciji, jo ravno tako zavajajo, kakor kapitalisti s svojo raznovrstno propagando. Maso se mora učiti. Učitelji mase pa prihajajo iz vrst ljudi, ki vedo več kakor masa. Če ne verjamete, pogledjte v Rusijo. Ne napadajte ljudi, ki se uče, kajti ti bodo enkrat učili druge. Znanja potrebuje delavski razred. Zato ga navajamo, naj čita socialistično časopisje, naj se uči in organizira ter vso sposoblja za boj. Kdor zavaja delavstvo v sanje, kdor ga dela indiferentnega s čezmernim radikaliziranjem, je škodljiv delavskemu gibanju.

J. S. Z. vodi socialistično propagando med jugoslovanskem delavstvom v Ameriki. V kolikor je socialistična ideja med njim napredovala, je zasluga te *organizacije* in njenega časopisja ter nikogar drugega. Masa jugoslovanskega delavstva v Ameriki je velika, njegova socialistična organizacija je pa majhna. In vendar teh 700 sodrugov v J. S. Z. kontrolira javno življenje med našim delavstvom in ga bodo kontrolirali v bodoče. Proletarec, glasilo J. S. Z., je poznan

vsakemu slovenskemu delavcu, vsakemu srbskemu in hrvatskemu delavcu, ako količkaj čita. Toda naročnikov ima manj kakor listi, ki nimajo nobenega vpliva na javno življenje, kajti Proletarec je glasilo ljudi, ki mislijo. Masa noče misliti. Tisti, ki se šele približujejo vrstam tistih delavcev ki znajo misliti, naj nekoliko premislijo, kje so krivci, da na svetu ni tako kot bi oni radi da bi bilo. Svet spreminjajo tisti ljudje, ki mislijo in delajo z razumom. Delavstvo se šele uči, delavstvo se šele pripravlja na velike naloge. Glavni deli mase pa bodo tudi takrat stali ob strani in stresali svojo nezadovoljnost.

AGITACIJA ZA KAPITALISTIČNI TISK.

V Chicagu in New Yorku imajo meščanski dnevniki ljuto tekmo za povečanje cirkulacije. Na eni strani so Hearstovi dnevniki, na drugi pa ostali "neodvisni" metropolitnaski žurnali. Eno sredstev za povečanje cirkulacije so kontesti. Vsakovrstne tekme ali konteste si izmislijo. Končno so pričeli deliti denar. Priredili so nekako loterijo, katero so imenovali "zlata ploha". Izdali so na milijone in milijone kuponov s serijalnimi številkami, in te kupone so širili med prebivalstvo. Vsaki dan je bilo vlečenih določeno število števil, in te so "zadele". Dobitki so bili ođ par tisoč pa do pet dolarjev. In cirkulacija teh listov se je res pomnožila v toliki meri, da se je časnikarski papir znatno podražil. Dva čikaška jutranja dnevnika sta objavila, da bosta na ta način razdelila \$300,000 in naravno je, da so se ljude trgali za liste, da vidiyo v njih vlečene številke in jih primerjajo z onimi na kuponih.

Kako more kapitalistično časopisje dajati take ogromne svote samo zato, da pomnoži cirkulacijo, kajti jasno je, da naročnina dva ali tri cente za iztis, kolikor stanejo ti dnevniki, ne pokrivajo niti stroškov za papir in ekspedicijskih stroškov. Za vsakim teh dnevnikov stoji zadaj gotovi interesi, kapitalistični seveda — in ti podpirajo list. Poleg tega dobe ogromne svote za oglase, kar jim je tudi v podporo. Podkupnine in bogato plačani oglasi vzdržujejo kapitalistični tisk in delavstvo ga pa čita. Socialistični časopisi naravno ne slone na takih dohodkih, kajti če bi, bi ne bili socialistični. Zato je naročnina nanje višja in njihov obseg manjši. Raditega sega delavstvo rajše po kapitalističnih časopisih in magazinih.

"Loterija" čikaških jutranjih dnevnikov je bila tako umazana, da so jo obsojali vsi pošteni ljudje, katerih glas pa se ni slišal daleč. Okoli 700,000 iztisov vsakega dnevnika se je prodalo vsak delavnik, nedeljske izdaje pa do milijon iztisov. Za dnevne izdaje je porabil vsak list do 700 ton papirja dnevno, torej samo za eno izdajo kapitalističnega dnevnika več kot za vse časopisje v Jugoslaviji tekom enega tedna. To je površna primera, ki pa zadostuje, da se spozna razliko. Ljudje teh listov sicer niso brali, ampak so jih kupili večinoma raditega, da vidijo v njih vlečene številke. Pri tej loteriji so šli obema dnevnikoma na roko razni politični uradniki, sodniki, politiki itd., in s tem so dajali ljudstvu "dober vzgled". Končno je stopil vmes generalni poštar in prosil oba dnevnika, naj prenehata s takimi načini za pomnoževanje cirkulacije, ker kršijo poštarne zakone. Kadar bi jih kršil kak socialistični list, bi bila poštarne uprava takoj na mestu, da bi odvzela listu pravico drugega poštarne razreda.

Glasovi iz našega gibanja.

Dopisi.

WEST NEWTON, PA.—Dasiravno nisem prejel od upravnega odbora Proletarca okrožnice za pridobivanje naročnikov (poslana je bila vsem naročnikom; mogoče se je vaša po potu izgubila. — Uprav.), vseeno ne držim rok križem — ne sedaj in jih nisem poprej, od kar sem član JSZ. Agitiram za našo stvar na društvenih sejah in sploh povsod, kjer pridem v dotiko z ljudmi. Uspeh seveda ni tak kot bi bilo pričakovati. Vzroki so tu isti kakor jih navajajo dopisniki iz drugih naselbin. Ljudje ljubijo dobre delavske razmere, niso pa pri volji delati, da se take razmere vspostavijo. Mnogi se tolažijo pri pijači, iščejo zabave pri kartah in podobnih rečeh, za čitanje Proletarca pa nimajo časa. Kadar nastanejo slabe razmere kot so n. pr. sedaj, se pa jeze, toda ne na prave krivce. V takem položaju jih je celo mogoče hipno navdušiti, toda ko se uhude, poštanejo zopet stari brezbrizniki.

Tukaj imamo socialistični klub, ki bi lahko imel živahnejše življenje, ako bo bilo med našim delavstvom več zanimanja in volje za socialistično delo. Ena največjih napak je, da se članstvo klubov tako nerado udeležuje sej. Prihajati bi moralo k sejam, kjer bi debatiralo, se vežbalo in vzgojevalo za dela, ki jih nalaga socialistična aktivnost. Na sejah bi se lahko mnogo storilo za propagando; članstvo bi se poučilo iz razprav o znanstvenem socializmu. Dobilo bi zanimanje in voljo za sodelovanje. Toda ne, ne k sejam. Seje so tako dolgočasne! Nekateri vsaj redno plačujejo mesečne prispevke, nekateri pa niti tega ne. O tem vedo bolje poročati tajniki klubov.

Kako slabo razumejo nekateri ljudje socializem, se razvidi iz tega, da mnogi novoprstopli člani v nekaterih krajih mislijo, da se morajo razmere ravno vsled njihovega pristopa takoj spremeniti. Samo njih je še manjkalo! Ker se njihove sanje ne uresničijo, pušče organizacijo, češ, "saj tako ni nič!" Socialistični nauki gredo vse prepočasi v delavske glave. Ne vem, kako zdravilo bi pomagalo zoper to bolezen. Ker ga ne poznamo, ne moremo delati drugače kakor dosedaj. Za obupati ni, kakor niso drugi pred nami. In mnogi so že padli na bojiščih razrednega boja kot žrtve izkoriščevalnega razreda. Mnogi še bodo. Mali ljudje pa bodo naprej pripovedovali "saj tako ni nič!"

Bezbriznost je največja ovira hitrejšemu razmahu socialistične vzgoje. Ljudje se ne brigajo, ker mislijo, da "bodo že drugi opravili".

Včasih sem mislil, da bodo slabe delavske razmere marsikateremu pomagale k izpregledanju (jaz sem ozdravil, ko sem užival te medicine), toda pri ogromni večini ljudi ne pomagajo. Agitiraj med njimi kolikor hočeš in kadar hočeš, vedno ti navedejo celo vrsto izgovorov. Za čitanje nimajo časa; za prihajanje k sejam so preveč ustrujeni; nimam denarja; ne delam; enkrat pozneje. In tako naprej.

Ko bi jim bilo mogoče dopovedati, kako potrebno jim je čitanje, bi ubogali in čitali ter skušali razumovati to kar bi čitali. No, saj ne rečem, da ne čitajo, toda zanimajo se le za starokrajske in ameriške novice, ne zanimajo pa se za članke, ki so za vzgojevanje veliko bolj potrebni kakor novice. Članki o socializmu se jim zde dolgočasni, zato jih ne čitajo. Marsikdo, ki jih skuša čitati, pa pri tem ne misli dovolj in jih raditega ne razume. In tako preneha s čitanjem takih listov.

Nagovarjaš človeka, naj pristopi v socialistični klub. Pa ti odgovori, da mu tega ni treba, da je dober socialist in da vedno glasuje za socialistične kandidate. Čemu bi plačeval članarino v klub? Ne pomislijo, da ako ne bi bilo klubov in njihovega članstva, bi tudi socialistične stranke ne bilo in ne socialističnih kandidatov. Nekdo mora biti član, mora plačevati članarino in prispevati v strankine agitajske fonde. Stranka pomeni skupino organiziranih, aktivnih članov, ne pa kako skupino neorganiziranih simpatiča-

rev, ki mislijo da so odpravili svojo dolžnost stem, da so oddali svoje glasove strankinim kandidatom.

Tak je položaj, ki je agitatorjem dobro znan, in radi te brezbrilnosti je agitacija težka. Kar nas je zavednih, pripravljениh delati, bomo vse storili, da bo šla naša organizacija naprej in da se bo njeno glasilo širilo. Da se pojača naš klub, bomo imeli tu dne 4. decembra sejo (ta dopis je dospel prepozno za zadnjo izdajo Proletarca, za katero je bil pisan.—Ured.), na katero so povabljeni tudi člani org. J. R. Z. Namen je, da se nekaj ukrene s preostankom v blagajni in da se pridobi članstvo JRZ, za v klub. JRZ. je izgubila danes svoj pomen, kajti ideje, ki jih je zastopala, so sprejele stranke v starem kraju. Ljudje, ki so bili enkrat aktivni v JRZ., naj postanejo aktivni v JSZ., kajti socialistične organizacije so pozvane, da rešijo komplicirana narodnostna in druga vprašanja.

Zelo mi ugaja akcija, ki jo je podvzela eksekutiva JSZ., da pritegne napredna podporna društva vsaj za podporne člane socialističnih aktivnosti. Upam, da bo imela akcija uspeh. Mislim sem že čestokrat, kako pot bi bilo treba podvzeti, da se postavi JSZ. na trdnješe noge in da se zainteresira naše delavstvo za to organizacijo. O JSZ. se bo govorilo na sejah društev, ljudje bodo debatirali in se na ta način seznanili o svoji politični organizaciji. Led je prebit. Res je, da bo padla na aktivne sodrugi semintja kaka pikra beseda na društvenih sejah, toda sodrugi bodo znali stvar zagovarjati in to je dobra agitacija, ki bo našemu gibanju le koristila. Javne debate se aktivni sodrugi ne ustrašijo, pač pa si jo žele. In take diskuzije se bodo vršile na sejah društev. Po mojem mnenju bi dala društva lahko v svoj dnevni red tudi točko, ki bi se glasila: "Stvari, tikajoče se JSZ." Članstvo bi se polagoma seznanilo z JSZ. in mnogi bi polagoma postajali njeni direktni, aktivni člani in agitatorji. Ker smo sedaj v decembru, v katerem se vrše letne seje društev, bo udeležba boljša kakor navadno. Ravno prav, da so okrožnice JSZ. razposlane na društva za decembersko sejo.

Od te akcije se nadejam le uspeha in newyorški dnevnik ter frančiškanski patri v Chicagu bodo imeli kmalo dovolj vzroka plakati nad širjenjem socialistične ideje med slovenskim delavstvom.

John Langerholc.

SPRINGFIELD, ILL. — Ker se bliža leto h koncu, sem se zopet namenil poročati, kako je v našj naselbini. Kar se dela v premogovih rovih tiče, se je precej poslabšalo, kajti dela se le od 2 do 3 dni v tednu. Samo trije rovi obratujejo s polno paro. Lastnik teh rogov je Peabody Coal Co., in ker ima več rogov, dela kakor se ji poljubi, zato goni delavce od rova do rova. Tako je tukaj glede dela v premogovih rovih.

Dne 20. novembra je imelo društvo št. 47, SNPJ., svojo redno sejo, na kateri je bila prečitana med drugo korespondenco tudi zadeva "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z. in apel za "Proletarčev fond", oboje torej v svrhu pojačanja našega socialističnega gibanja in propagande. V daljši debati so se nekateri člani tega društva čudovito odrezali; seveda ne v smislu delavske razrede zavednosti in solidarnosti. Pri tej priliki so nekateri pokazali, da jim je več za "munšajn" kakor pa za podporo delavske stranke. Eden je bil celo tako odkritosrčen, da je izpovedal, da še ni zrel za socializem. Ta član je dober za vsak drug društven napredek, le socializma se boji kot hudič križa. Radoveden sem, zakaj? Drugi je dejal, da socializem že toliko let obstoji (!) pa še ni nič storil za delavstvo in da tudi ne bo. Rad pa bi vseeno videl, da se za socializem zanimajo domačini, kajti Kranjci tako ne moremo nič "skomandirati". Poleg tega je zabrusil še društvenemu predsedniku, ki mu je hotel nekaj pojasniti glede socializma, da je on že dlje časa socialist kot pa predsednik, baje že od njegovega osemnajstega leta.

Ko sem tako poslušal tega čudnega "socialista", bi ga bil najraje vprašal, kje je bil takrat in kako je socializem razumeval, kajti če ga takrat ni bolje razumeval kakor ga danes, potem mora biti zelo slabe glave. Ali kaj hočeš; z domišljavimi ljudmi se je težko prepirati. Bob v steno, bob od stene — to bi bil uspeh mojega prizadevanja, da izvem, kako je z njegovim socializmom. Zato sem namero upustil. "Socialist" je, ali naša J. S. Z. ga nima nikjer v knjigah, pa tudi naročnik ni na "Proletarca". Vzlic temu kriči, da

je bolji od tistih, ki so člani in se odzivljejo delu in dolžnostim organizacije. Če bi bil socializem kakšna vera, bi dejal, da ima prav; ali socializem ne obstaja samo od dobrega mišljenja, socializem pomeni organizirano delo in prizadevanje, da se ta ideja realizira.

Ta debata je pokazala, koliko dela je treba še izvršiti, da dobe vsaj nekateri malo več pojma o naših nalogah. Priporočal bi vsled tega, da vsi tisti, ki še niso spregledali, kako nas tepe sedanji kapitalistični sistem, ne govore tako nespametnih reči, kadar pridejo kakšne zadeve za korist socialistične ideje na seje naših podpornih društev. Kdor se s stvarjo ne strinja in ne more podati stvarnih razlogov za nasprotovanje, naj raje molči, da se spričo svoje ignorance ne blamira. Prišel bo čas, ko bodo izpregledali, in takrat bodo spoznali vzroke, zakaj morajo danes delati samo tri dni v tednu namesto vseh šest dni.

Kdor pazno čita delavske liste lahko vidi, kakšna velikanska armada brezposelnih tava zaman za delom. In mnogo, da premnogo izmed teh je glasovalo pri zadnjih volitvah za republikansko stranko.

Nekateri pravijo, da socializem ne more voditi industrije. Kdo pravi da ne? Zakaj jo pa lahko vodi demokratična in republikanska stranka? Ali ne opravlja vsak delavec danes ravnatoko svoje delo, kakor ga je opravljal, ko so bili na krmilu demokratije? Da, delavec danes ravnatoko producira, kakor je produciral v času demokratične vlade — in sadove tega dela jemljejo lepo privatni kapitalistički, pa naj se kličejo republikanci ali pa demokratje; kajti obe stranki ste za privatno lastništvo. S socialistično stranko je drugače. Socialistična stranka zahteva podružabljenje vseh produktivnih in razdelivnih sredstev, kar pomeni, da dobi vsak delavec — ročni in duševni — polno vrednost svojega dela. To je razlika med demokratično-republikansko politiko in pa socialistično. Danes dobi delavec le drobtine, ki padajo z bogato naložene mize in najzalostnejše pri tem je, da so mizo v največji meri naložili delavci.

Zato vam kličem, delavci, zdramite se, organizirajte se v naše vrste in ne poslušajte ljudi, ki hodijo okrog z nameni, da nas razdvajajo in cepijo. Kdor cepi delavsko moč, dela v korist kapitalističnemu razredu, pa naj se tisti, ki cepijo naše vrste imenujejo eselpisti ali pa komunisti. Zakaj bi se delavstvo samo med seboj prepiralo kakor šolski paglavci, katera cesta do cilja je boljša in celo nezmotljiva? Naši cilji so eninisti. Dosegamo maso, ki še ni v naših vrstah, izogibajmo se pa medsebojnih prepirov in mržnje, ki služi edino kapitalističnim interesom. Za moj del sem sploh mnenja, da se bodo vse delavske politične frakcije prej ali slej združile v eni ali drugi formi s socialistično stranko. To bo prišlo. Prvi koraki do tega so že tukaj. Tisoč in tisoč razlogov je za tako združenje, prav nošenega pa ni za razdruževanje! Zakaj so si pa kapitalisti edini, kadar je treba, da nasprotujejo delavstvu. Ali se bomo kaj naučili od naših mojstrov?

Ko čitam razne programe in izjave, ki jih prinašajo razne frakcije, ki se razglašajo za revolucionarne in radikalne in pod raznimi imeni, ne vidim prav nobene razlike od programa, ki ga zastopa Jugoslovanska socialistična zveza. Naša dolžnost v tem času je navajati ljudi na ujedinevanje, ne pa jih hujskati na razjedinevanje. Če si zabijemo v glavo enkrat misel, da se mora delavstvo zediniti, se bo to gotovo tudi zgodilo. Ogibljimo se danes človeka, in če je potrebno ga pogledjmo tudi od bliže, če pride okoli iz druge politične organizacije, pa pripoveduje, kako je le njegova "edino prava in zveličevna" kajti, tak človek je lahko špijon, sebičnež ali pa nevednež in igra vlogo tistih, ki so ga najeli.

Končno naj povdarjam še enkrat potrebo agitacije za pridobivanje naročnikov "Proletarcu" in članov v socialistične klube, kakor tudi ustanavljanje novih socialističnih klubov, kjer jih še ni. Navodila za ustanovitev kluba daje tajništvo J. S. Z. Naslovite *Frank Petrich, 220 South Ashland Bld., Chicago, Ill.*

Ker je naš klub bolj najhen, člani pa bi radi izdatno pomagali glasilu naše politične organizacije, je članstvo na zadnji seji sklenilo, da priredi dne 17. decembra t. l. veselico. Veselica se vrši v Slovenskem narodnem domu. Začetek ob 8. zvečer. S tem v zvezi vabimo najljudneje vse rojake v Springfieldu in oko-

lici, naj se vdeleže te veselice v največjem številu. Za dobro zabavo in dobro postrežbo bo preskrbljeno. Igrala bo unijska godba.

Dalje naznanjam vsem članom socialist. kluba št. 47, JSZ, da se vrši druga redna seja dne 11. decembra ob 3. uri popoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu bodo volitve uradnikov za leto 1922, radi česar upam, da bo vsak član navzoč.

Fr. B., tajnik kluba št. 47, JSZ.

Poziv delavstvu v Johnstownu, Pa.

Naznanjamo, da se bo obnovil jugoslovanski socialistični klub št. 65. Prva seja se bo vršila v nedeljo, 11. decembra takoj po seji društva Adria na 404 Chestnut Street.

Udeležite se je vsi, katerim je za organiziranje delavstva v socialistični stranki, ozirama v JSZ.

Sklicatelj.

Iz upravnništva.

Kdor izmed društvenih ali klubovnih tajnikov, ali pa posamezniki, ki so naročili Ameriški družinski koledar letnik 1922, istega še ni prejel, naj sporoči upravnistvu. Razposlana so bila vsa naročila zadnje dneve v novembru in prve v decembru. Upamo, da so koledarji že v rokah naročnikov tudi v oddaljenejših naselbinah.

Tisoč koledarjev smo dali vezati v trde platnice, toda nam jih je zmanjkalo, kajti naročil zanjih smo imeli nad 1000. Sedaj smo poskrbeli, da bo vezanih v platno še nekaj sto iztisov. Cene koledarju so razvidne iz oglasa na drugem mestu.

Ker nujno rabimo gmotnih sredstev, smo dali tistim, ki naroče koledar, priliko, da si nabavijo zbirko knjig po zelo nizki ceni.

Priporočamo v naročitev angleške knjige, ki jih imamo v zalogi. Pri čitanju vam bo mnogo pomagal Angleško slovenski besednjak, katerega je uredil dr. Kern. Dobi se pri založniku ali pa v naši zalogi knjig.

Prevezli smo zastopništvo za družinsko revijo *Kres*, ki izhaja v Ljubljani. To je zelo priporočljiva revija, bogata na vsebini in ilustracijah. Prinaša povesti, razprave, slike, pesmi, informacije itd. Več lahko razvidite iz oglasa na drugem mestu.

Priporočajte v naročbo Ameriški družinski koledar letnik 1922 svojim prijateljem in znancem. Za malo svoto dobe knjigo raznovrstnega gradiva. Ob enem priporočajte našo zalogo knjig. Te dni smo prejeli zopet več zabojev knjig iz starega kraja. Objavljene bodo v ceniku na zadnji strani, kakor hitro bomo napravili proračun pošiljalnih stroškov in stroškov za nakup teh knjig in po njem določili cene, ki so pri nas vedno zmerne.

Beležimo, da smo prejeli zadnje čase precej novih naročnikov, vendar pa ne toliko, kolikor bi jih ako bi vsi naši sodrugi agitirali za razširjenje Proletarca. Poskusi naj vsakdo dobiti vsaj enega, četudi le za 16 tednov. Naročnina za 16 tednov je samo en dolar. Potem bodo ti že sami ponovili naročnino, ako bodo list čitali.

Iz Springfielda poročajo, da priredi tamošnji klub JSZ. v soboto dne 17. decembra veselico v prostorih Slov. Nar. Doma, da se na ta način pridobi nekaj finančnih sredstev v prid agitaciji in v podporo našemu tisku. Takih priredb bi moralo biti več. Pri tem nam prihajajo v spomin časi, ko smo izrabili vsako veselico, vsak sestanek, vsako večje shajanje naših ljudi za agitacijo, bodisi, da smo pridobivali nove naročnike, ali pa podvzeli kolekto za prostovoljne prispevke v podporo Proletarcu. Tudi sedaj bi se dalo mnogo napraviti v tem oziru, ako bi bilo le nekoliko več aktivnosti. V nekaterih naselbinah jo je, v drugih pa jo pogrešamo. Vse kar želimo je, da se Proletarca razširi. Nove naročnike potrebuje, in socialistični nauki potrebujejo novih slušateljev. Naprej za naš tisk!

Od A. Zamernika v Gheen, Minn., smo prejeli pismo, v katerem opisuje razmere v tamošnji farmerski naselbini. Odgovarja nam na naš apel za pridobiva-

nje novih naročnikov in pravi, da se je že mnogo trudil za to stvar, ba brez posebnega uspeha. Pravi, da je to pripisati razmeram. Naši ljudje so se naselili v farmersko naselbino Gheen pred 15. leti in že takrat so bili to večinoma priletni ljudje. Večinoma so stari okoli 50 let in med takimi agitacija res ne more biti uspešna, če se vpoštevva vzgoja in nazore, kakršne so imeli naši ljudje tiste čase. Saj je agitacija celo med mladimi ljudmi težka, dasiravno socialistično gibanje mlajšim ljudem, tudi če ne čitajo mnogo, ni več tuja. Dostavlja, da bi se dalo morda več napraviti med tamošnjo mladino, ki pa ne zna čitati slovensko. Med njo bi moral delati agitator več angleščine, ki pozna angleške socialistične časopise, katere bi razširil med mlado generacijo. Glede dela pravi, da ga imajo industrialni delavci sedaj premalo, na farmah ga je pa preveč. Farmerji v Gheenu ne žive v sijajnih razmerah, tudi v udobnih ne, kajti kraj ni nikakoršna obljubljena dežela. Če se enega ali drugega vpraša, naj se naroči na list, se navadno izgovarja, da slabo vidi, da primanjkuje denarja, in da nima časa. Ljudje so še verski, s staro mržnjo do vsega, kar ni priporočeno od duhovnikov. O formi lista pravi, da mu sedanja ugaja, vendar pa misli, da bi se dalo s prejšnjo lažje pridobivati nove naročnike. Našim sodrugom po mestih priporoča, naj ne prepuščajo vso agitacijo samo enem članu, ampak naj si delo razdele in vedno naj hodita vsaj po dva agitatorja skupaj. Na ta način bodo lažje uspeli pri ljudeh, ki imajo polne rokave izgovorov, na katere je treba odgovarjati in jih pobijati. Pametna sugestija, toda v večih krajih že agitirajo za list na ta način.

Frank Cepirlo iz Indianapolis piše, da v kraju, v katerega je prejel naš apel, ni Slovencev razun enega. V Indianapolisu pa je večje število dobrih agitatorjev, ki bodo gotovo storiti vse, da se Proletarca razširi. Glede forme omenja, da za tiste, ki so na Proletarca sedaj naročeni in ga čitajo je ta forma prikladnejša, toda za agitacijo bi bila po njegovem mnenju stara priporočljivejša.

Ivan Baranjai iz Milwaukee, Wis., piše: "Sve što mene zanima jest u kakovemu duhu piše list. Što se tiče forme, to je meni sporedna stvar". Poslal je dva dolara listu v podporo in ob enem želi izvedeti, če bi mogel dobiti knjigo "Gospodin Franjo", ki jo je izdala Slovenska matica. Ta povest je svoječasno izhajala v Proletarcu. Knjigo je avstrijska vlada med vojno zaplenila in jo uničila. Kolikor je nam znano, jo nima nobena ljubljanska knjigotržnica več v zalogi iz prej omenjenega vzroka. Ako ima kdo naših naročnikov nepokvarjen iztis te knjige in jo lahko odda, naj nam jo pošlje proti primerni odškodnini.

Prvo žensko podporno društvo

ki se je odzvalo "Pomožni izobraževalni akciji Jugoslovanske socialistične zveze" je društvo Moška Jednakopravnost št. 119, SNPJ., v Waukeganu, Illinois. Ses. Frances Zakovšek, tajnica društva, je poslala koncem novembra pristopno karto in prvi dolar kot mesečni prispevek. Ker je bil poslan načrt in apel za to akcijo društvam šele koncem novembra, največ društev pa zboruje začetkom meseca, je naravno, da pride zadeva te akcije na društvene seje v decembru. Število ženskih društev med naprednimi jednotami in zvezami ni majhno, zato se je nadejati, da pridejo v vrsto tega društva tudi druga ženska društva, ki bodo zborovala začetkom decembra.

Poleg tega ženskega društva se je poleg onih dveh društev iz Kansasa, ki smo jih zadnjič objavili, prijavilo tudi par moških podpornih društev. Kakor ženska društva, tako bodo tudi možka društva razpravljala o tej zadevi na decemberski seji.

Prvi teden v januarja 1922 objavimo v Proletarcu in v Prosveti prvi seznam tej akciji prijavljenih podpornih društev in svote, katere so se zavezali prispevati vsak mesec v blagajno J. S. Z. Društva bodo objavljena po vrsti, kakor se javljajo tajništvu J. S. Z.

Naprej člani in članice naprednih društev, da pokažemo z Novim letom, koliko resne volje za socialistično misel in delo je med nami!

Tajništvo J. S. Z.

POROČILO O RAZPEČANIH ZNAMKAH

J. S. Z.

v mesecu oktobru 1921.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki Gl. stana Soc. stranke	Državnim in okrožnim organizacijam
Ark.:	Jenny Lind...	7	7	1.40	1.75
Illinois:	Chicago N. 1...	50	—	—	—
"	Springfield ...	11	6	—	—
"	Nokomis ...	13	7	—	—
"	Farmington ...	6	2	—	—
"	Chicago N. 244	8	3	—	—
"	Carlinville ...	15	—	12.10	15.12
Kansas:	Gross ...	3	3	.60	.75
Ohio:	Glencoe ...	20	2	—	—
"	Cleveland ...	20	20	6.20	7.75
Pa.:	Luzerne ...	5	—	—	—
"	Wick Haven... 18	—	—	—	—
"	Herminie ... 9	—	5	—	—
"	Aliquippa ... 20	—	—	—	—
"	Cuddy ... 21	—	—	—	—
"	Greensburg .. 6	—	—	—	—
"	Lloydell ... 29	—	—	—	—
"	Avella ... 15	—	4	—	—
"	West Newton.. 20	—	3	—	—
"	Conemaugh ... 16	—	—	—	—
"	Forest City... 12	—	2	18.30	22.87
Utah:	Murray ... 11	—	12	2.30	2.88
Skupaj		333	76	40.90	51.12
		Rednih	Dualnih	Izjemnih	
Znamk na roki.....		347	38	90	
Znamk dobljenih od gl. stana..		500	100	—	
		847	138	90	
Razpečanih		333	76	—	
Na roki dne 31. oktobra..		514	62	90	

v mesecu novembru 1921.

Država	Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Gl. stana Soc. stranke	Državnim in okrožnim organizacijam
Ill.:	E. Moline ...	2	2	\$ 1.30	—	—
"	Chicago N. 1..	50	—	15.00	—	—
"	Chicago N. 224	7	3	3.15	—	—
"	Nokomis ...	29	4	12.35	—	—
"	Farmington ..	6	6	3.90	10.90	13.82
Ind.:	Indianapolis... 20	—	—	6.00	2.00	2.50
Iowa:	Madrid ...	16	—	4.80	1.60	2.00
Kans.:	Gross ...	1	3	1.30	—	—
"	Skidmore ...	—	—	—	.40	.50
Mich.:	Detroit 114 ..	60	—	18.00	6.00	7.50
Ohio:	Girard ...	10	—	3.00	—	—
"	Cleveland ...	40	—	12.00	5.00	6.25
Pa.:	Conemaugh ... 34	1	—	10.60	—	—
"	Luzerne ...	5	—	1.50	—	—
"	Herminie ...	12	11	8.45	—	—
"	W. Newton ... 34	4	—	11.60	—	—
"	Cuddy ...	9	—	2.70	—	—
"	Greensburg .. 6	—	—	1.80	—	—
"	Hosteter ...	10	—	3.00	—	—
"	Meadowlands.. 18	—	—	5.40	—	—
"	Lloydell ...	30	—	9.90	—	—
"	Lawrence ...	41	—	12.30	—	—
"	Aliquippa ...	20	10	9.50	—	—
"	Irwin ...	—	20	7.00	—	—
"	Sygan ...	38	—	11.40	30.30	37.87
Utah:	Murray ...	6	6	3.90	1.20	1.50
Skupaj		504	70	\$159.40	\$57.40	\$71.74

	Rednih	Dualnih	Izjemnih
Znamk na roki 1. novembra...	514	62	90
Znamk dobljenih od gl. stana..	—	20	—
	514	82	90
Razpečanih v novembru.....	504	70	24

Na roki dne 30. nov.....	10	12	74
Članov plačalo za november.....	644		
Izjemne znamke dobil kl. 157.....	12		
Izjemne znamke dobil kl. 81.....	12		

Skupaj članov za november.....668

Tajništvo J. S. Z.

Važni zaključki.

Eksekutiva Socialistične stranke, ki je zborovala koncem novembra v Clevelandu, O., je sprejela več važnih zaključkov, izjav in resolucij. (Glej članek na drugem mestu v tej izdaji.)

Med temi zadevami so izjava, ki jo podaja eksekutiva z ozirom na kapitalistični terorizem, da se odpravijo unije in upelje "odprto delavnico"; o washingtonski konferenci za znižanje naoboroževanja, o nameravani konferenci delavskih unij za federativno zedinjenje; o financiranju in kooperaciji dela, ki ga ima Socialistična stranka za pojačanje svojih vrst.

Dalje je eksekutiva zaključila, da se vrši meseca aprila 1922 strankin zbor, katerega kraj in datum se določi pozneje.

Sprejeta in odposlana je bila predsedniku Hardingu spomenica glede političnih jetnikov, ki so vzlic sklenjenemu miru z Nemčijo in z Avstrijo še vedno v zaporu. S tem v zvezi je bil odposlan sodrugu Debsu, ki se nahaja v zveznih zaporih v Atlanta, Ga., telegram.

Po poročilu tajnika Branstetterja, ima stranka 13.000 članov.

Eksekutiva je potrdila zadevo Jugoslovanske socialistične zveze, da organizira pomožno izobraževalno akcijo med člani naprednih podpornih društev.

Vsled slabih finančnih sredstev, v katerih se stranka nahaja, in z ozirom na organizatorično delo, ki ga ima pred seboj, je eksekutiva sklenila, da se izda na vse aktivne člane in simpatičarje apel za obvezbo prispevanja gotove svote na mesec.

Iz izjav, ki so jih podali člani eksekutive je razvidno, da je čas reorganiziranja stranke ugoden kakor nikdar poprej, in da če dobi stranka dovolj gnotne podpore, bo delo opravljeno brez posebnih težav in stranka postavljena kmalu v normalni tir.

Listnica uredništva.

J. H., Pueblo, Colo. — Vaša stvar pride gotovo na vrsto v prihodnji izdaji.

Pikolo. — Bo priobčeno prihodnji teden.

Dopisnikom: Pošljite rokopise vsaj do sobote za priobčitev v naslednji izdaji. Ako pridejo v torek ali v ponedeljek zvečer, je za izdajo v dotičnem tednu že prepozno sprejeto, pa morajo čakati na prihodnjo izdajo.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

Agitirajte za edini slovenski socialistični list v Zedinjenih državah "Proletarca". Ker je socialističen, ima največ odprtih in skritih sovražnikov, ki ga žele uničiti. V bližnji bodočnosti bomo lahko objavili nove nakane naših nasprotnikov, da uničijo slovensko socialistično glasilo. Da ne bodo uspeli, so nam porok aktivni sodrugi v J. S. Z.

UDRUŽENI PROLETER

BORBA ZA PRAVO NA ŽIVOT.

*"Najveći dušman što nama smeta
da cilju svome možemo doći,
jeste neznaje i zabluda svijeta što
samo uma ruši moć."*

(Radnička Marseljeza)

Neznanje zbilja je najveća nesreća za radničku klasu; kada bi radnici znali i razumjeli uzroke njihove bede, oni bi lahko sebi mogli pomoći i izbaviti se iz ovog današnjeg teškog položaja. Budući da oni sačinjavaju ogromnu većinu stanovništva u svakoj državi na svijetu, bi radnici i seljaci svojim teškim i napornim radom zaslužili pravo na bolji život nego li ovaj koji oni žive.

Mi danas vidimo na jednoj strani bogastva sjaj i raskos, a na drugoj strani bijedu i stradanje širokih slojeva radnog naroda. To je očigledna nepravda — a toj nepravdi valja se odupreti. Zaista, kada bi radnici znali i razumjeli, da je ono bogastvo plod njihovog rada, da je ono bogastvo neizplaćeni radnički znoj i da bogataši nemaju pravo na razkošan život, da nemaju prava jer ne rade nikakve korisne poslove; dalje kada bi radnici znali, da su bogataši i kapitalisti baš pomoću ovoga bogastva zarobili milijone radnika i upregli ih u teški jaram najamnog ropstva, držeći ih u vječnoj bijedi, neznanju i zabludama. Ali oni to neznaju — i baš zato mi vidimo danas, da tvornici cjelokupnog bogastva žive u najvećoj bijedi i mizeriji. Milijuni su danas bez posla i bez sredstva za život. Putuju se od nemila do nedraga, upalih obraza i mutnog pogleda lutaju od tvornice do tvornice tražeći rada — a rada nema nigde. A zašto nema rada? Zato jer su magazini prepuni sa robom, koju su ti isti radnici proizveli a sada nemaju novaca da kupe što im je potrebno, jer dok su radili, oni su dobili samo jedan mali deo u vidu nadnice — a sve drugo je ostalo kapitalistima, koji žive u najlepšim predelima grada u prekrasnim palatama što su ih radnici sagradili, a tisti radnici žive u najprljavijem dijelu grada, obično u jednoj kući strpano je po nekoliko porodica.

Bogataška djeca zabavljaju se i igraju po prekrasnim vrtovima — a radnička djeca po nečistim ulicama i dvorištima. Bogataški sinovi pohađaju visoke škole i sveučilišta, njima su otvorena sva polja nauke i znanosti, a radnička djeca moraju da idu u tvornice još za rane svoje mladosti, gde za njih prestaje svako veselje u njihovom životu. Mi vidimo malu djecu zaposlenu u tvornicama u mjesto da su u školi i polju pri igri, da rastu i da se razvijaju, jer djeca to su budući ljudi — ali poklonici boga mamona nemaju osjećaja čovječnosti na spram radničke djece. Mi vidimo malu djecu siromašnih ljudi, koja umira prevremena, jer roditelji nemogu da ih izdržavaju. Mi vidimo stare ljude koji nakon drugogodišnjeg rada prose koru hljeba da neskapaju od glada. Osim toga vidimo prostituciju, koja je jedno od najvećih zla, prostituciju umnu i tjelesnu, žene i djevojke, koje prodaju svoje draži da bi kupile ruho i sredstva za život — ali one još nisu toliko nisko pale kao one umne prostitutke, koje brane kapitalistički poredak, tvrdeći, da je ovo najbolji sistem pod suncem.

Kapitalisti danas snizavaju plaću radnicima na svima linijama i radnici nisu u stanju da se tome odupru, zato što većina radnika ne poznaje svog položaja, nisu svesni nit solidarni. Kad jedni izaju na štrajk, drugi odu na njihova mjesta raditi i tako je gotovo svaki štrajk izgubljen. Posljedice toga su pogoršan položaj svima. To ne može ostati dugo tako. Radnici se moraju probuditi i osvjestiti; zatim pristupiti radničkim organizacijama i nastaviti zajedničku bor-

bu za pravo na radnički život, bolji i ljepši i svjetliji od ovoga kojim danas žive.

Zato mi Jugoslavenski socialisti od Srpske Socialističke sekcije J. S. S. pozivamo sve naše suplemenike, koji osjećaju današnju nepravdu, i kojima je stalo do boljeg života, da stupaju u naše redove, u naše organizacije, da čitaju socialističke novine i knjige, da se naoružaju klasnim saznanjem i da se skupa sa ostalim radnicima borimo za pravo na život i bolju budućnost. —
Djordje Maslač, Chicago.

ZAŠTO JE UJEDINJENJE PROLETARIJATA POTREBNO?

Po ekonomskom položaju svi radnici u čitavom svetu pripadaju jednoj klasi — klasi proletarijata, koja u današnjem društvu obavlja najkorisnije poslove i proizvodi sve što je za život potrebno.

Radnici su opljačkani u tvornicama, gde proizvode; od strane kapitalista, obspravljani i podčinjeni u svima državama, gde žive, od strana vlastodržaca.

Sve do godine 1848 radnici nisu znali, da se moraju organizovati kao klasa i voditi borbu protivu sviju nepravdi i pljačke, koja se nad radnim narodom vrši.

Te godine bio je objavljen Komunistički manifest, napisan po K. Marksu i Engelsu, koji se završuje sa poklikom: "Proleteru sviju zemalja ujedinite se. Vi nemate šta da izgubite osim svoje okove a dobiti celi svet!" Od tada je prošlo više od 70 g. na organiziranju i klasnom prosvjećivanju radnika u svima takozvanim civilizovanim državama, i mnogi radnici su razumjeli, da bez organizacije nema napredka ni boljeg života. Klasna borba može imati uspeha samo ako su radnici solidarni i svesni svojih interesa i udruženi u moćnim organizacijama, što znači silu, sa kojom imaju protivnici voditi račune.

Neorganizirani radnici izloženi su bezobzirnoj pljački, jer se pojedinačno ne mogu zaštititi niti svoj položaj poboljšati. Vrlo žalosno je, da to široki slojevi radnog naroda još ne uvidijaju, a najžalosnije od svega jeste, kada nastane među njima razdor, koji je nastupio kao posledica rata u svima zemljama bez razlike, i koji još uvijek traje sa svima atribucijama kao lične mržnje i svadje te cjepanje radničkih redova. Razumljivo je, da sve to daje mogućnost dobro organiziranoj kapitalističkoj klasi, da izvršava napade na radnike, da skresava plate i pogoršava položaj radnog narodu. Tako je danas svuda, a ja velim, da dokle god radnici ne budu počeli misliti samostalno, sve dotle će biti trzavica u radničkim organizacijama, sve dotle će biti cjepanja u mjesto udruživanja.

Svaki radnik treba da razumije, da on pripada klasi radnog naroda, klasi proletera i da su interesi sviju radnika jedni i isti; prema tome radnici moraju biti solidarni i udruženi, da bi uspešno branili svoje interese i volili borbu za konačno oslobodjenje izpod najamnog ropstva.

Onoga dana čim radnici počnu samostalno da misle i rasudjuju o svemu onome što nam je razdor i međusobno trvenje donijelo, onda će oni prisiliti svoje prvake, da rade na ujedinjenju radničkog pokreta. Ako ima kojih taktičkih razlika, se zbog toga ne mora pokret cjepati, kao što ne treba srušiti kuću, ako škripe vrata. Zato mora biti jedinstvo pokreta nam svima misao vodilja.

Ujedinjeni mi predstavljamo silu, razjedinjeni i neorganizovani izvrnuti smo bijedi i stradanju. Zato sve teškoće na putu za ujedinjenje imaju biti odstranjene!

Svi iskreni borci za oslobodjenje ispod najamnog ropstva i svi oni koji iskreno misle i žele, da se

to ujedinjenje i stvori, moraju biti tolerantni i širokih pogleda te složno poraditi na tome, da se radničke partije ujedine čim prije. Potrebno je razumjeti, da je ujedinjenje proletarijata prva i najpreča potreba, a u isti mah i najveća pobjeda, jer bez ujedinjenog i solidnog radničkog pokreta nemožemo stići krajnjem cilju. Ovo bi trebali pravi revolucionarci da uvažavaju, a svi oni koji budu i dalje tražili razjedinjenje i pocjepanost, imaju se smatrati kao izdajnici radnoga naroda — onoga naroda, kome svakog dana postaje sve jasnije i razumljivije, da bez solidarnosti i jakih ekonomskih i političkih organizacija nemože biti uspješne borbe, a još manje oslobodjenja išpod najamnog ropstva.

Na koncu ja opet velim, da je ujedinjenje Socijalističkih i ostalih radničkih organizacija najveća potreba, usled čega je krajnje vreme, da se to ujedinjenje privede u praksu.

Nas ćete naći uvijek gotove i spremne, da na tome ujedinjenju sudjelujemo i podnosimo i najveće žrtve. *Savo Bojanović, Chicago, Ill.*

BORBA ZA OPSTANAK.

Sva živa bića na zemaljskoj kugli bore se za opstanak i da se što duže održe u životu; to su većini i apsolutni zakoni prirode.

Uzajamna pomoć jeste prirodni zakon, po njemu se ravnaju živa bića u borbi za opstanak, *svjesno ili ne svjesno.*

Uzmimo za primer ptice koje žive u toplim predelima i koje nemogu da podnose zimu, one putuju čim opaze hladne vetrove, tamo gdje će naći toplije predelne i više hrane.

Putuju, ali se predhodno sakupe u velika jata i tako u društvu lete ka svojoj meti. One premda nemaju razuma kao ljudi, ipak znaju da pojedinačno nikad ne bi stigle cilju, i da samo u velikom broju mogu da prebode daleki i teški put.

Pogledajmo mrave, kako oni hitro i žurno svi rade, kada opaze da će doći kiša; svi se žure da završe sve rupice na mravnjaku, tako da im nebi opasnost po život bila od nepogode.

Mravi se tada, kao i kad nema opasnosti, ravnaju instinktivno (nesvjesno) po prirodnom zakonu uzajamne pomoći, jer kada nebi živili u zajednici i uzajamno se pomagali — njih ne bi bilo.

Ko je imao prilike do posmatra konje u livadi, kada opaze vuka, kako se hitro sakupe u gomilu da zajednički dočekaju i odbiju neprijatelja; i kada vidimo ovakove pojave kod životinja koje nemaju razuma i nemogu da misle, nego se nesvjesno ravnaju po prirodnom nagonu da se održe u životu, tada nam se i nehotice pažnja skrene na akcije ljudi, koji su mnogo odmakli od ostalih živih bića.

Ljudi koji poseduju pet razvijenih čula (vid, sluh, okus, njuh i opip) ipak nisu toliko svjesni da čine one poslove koji su njima najpotrebniji u osudnim časovima. Uzmimo one koji su nama najbliži — a to su najamnji radnici, kojima je jedini prihod ona žalosna nadnica, koju im gazda svakog dana po malo brstii. Radnici koji celog života rade, stvaraju i proizvode, najmanje imaju koristi od teškog i napornog truda.

Rad je društvena činjenica, a bez radnika ni jedan točak ne bi se okrenio i tada bi sunce uzalud sijalo na današnje uredjenje. Ako se ne radi i ne proizvodi, tad nema hljeba i svega ostalog što je za život potrebno.

Ovo bi trebalo da je jasno svakome čovjeku današnjeg doba — najme da ljudi danas nemogu da opstojaju, ako se ne radi. Tek kada nam još i to postane svima razumljivo i jasno kao dan, da radnici obavljaju sve poslove u proizvodnji, zašto nam već jednom ne postane jasno, da radnici trebaju dobiti sve što je njima za život potrebno.

Jest, ima radnog naroda, kome je to jasno i koji zovu radnike celoga sveta da se grupišu i sakupe u guste redove i da zajednički istaknu svoje zahteve i da to učine *svjesno*, jer to nalaže zdrav razum ljudima, kao god što ostalim živim bićima običan prirodni nagon nalaže isto.

Radničke, zlopotničke baci pogled na hladni sever, tamo gdje je se sorazmerno mala grupa od sedam stotina hiljada ljudi ujedinila i svjesna svog cilja bori

se svom snagom, da na ruševinama carskog apsolutizma podigne novi i bolji poredak.

Radničke, probudi se, ustaj da te vreme ne pregaži, stupaj u redove onih, koji su ti najbliži i koji nose isti teret kao i ti; stupaj u redove onih, koji se bore, da unište bijedu i ukinu najamno ropstvo; stupaj u borbu čim prije za preporod ljudskog rada.

Naši neprijatelji dobro su naoružani i organizovani u trustove, i pomoću njih nas po miloj volji gojave i izrabljaju. Zato je radnicima mjesto u njihovim organizacijama, gdje im je jedini spas.

"Gradimo broda, nema se časa — sutra smo žrtva burnih talasa", veli Zmaj I. I.

Ilija Pojić, Chicago, Ill.

Javna govornica.

KO JE IZDAJNIK SOCIJALIZMA?

Ko je social-izdajnik? — Ovo je pitanje upravljeno na uredništvo "Znanja", koje je navjestilo rat "Proletarcu", i to rat dokle "Proletarcu" nestane — ili dok "Znanje" ne utekne sa bojnoga polja!

Idemo da vidimo, ko je će se od ovoga dvoga desiti.

Buduć da "Proletarec" do sad nikome nije uteko sa megdana može biti i "kuražno" Znanje podpuno spokojeno, da se neće ukloniti ni "ratoborbnoj" redakciji "Znanja". — Bačeno koplje u naš tabor primamo sa veseljem — i želimo, da vas ta ratoborbna kuraž ne izneveri dok nekoga nestane sa ove stare planete. A dotle imajte na umu sledeće narodne poslovice koje glase: *Nije junak onaj što udari prvi — nego onaj što ostane uspevo.* A druga poslovice glasi: *Svaka batina ima dva kraja — u uzgred budi rečeno, onaj drugi kraj uvek je teži* — prema tome držite se i odgovarajte, KO JE SOCIAL-IZDAJNIK?

Buduć da ste se i vi nekada nazivali Socialistima, a toga se imena odrekate kao Jude Krista; pored svega toga vi se usudjate kao jezuitskom bestidnošću i najpodlijim cinizmom nas nazivati Social-izdajnicima. Nečuvano!

Mi tvrdimo, da je "Proletarec" od svog postanka zastupao načela i program naučnog i pozitivnog Socijalizma i da je sa obzirom na jugoslavensko pitanje zauzimao stanovište u suglasju resolucija, primljenih na I. kongresu Jugoslavanskog Socijalističnog Saveza, održanog u julu 1910. godine u Chicagu, Ill. I stanovište naučnog Socijalizma zastupa "Proletarec" još danas. Ovo je pitanje, na koje ima da dade "Znanje" odgovor. Zato pitamo gospodu kod "Znanja", da citira tačno dan i broj, kada je "Proletarec" izdao Socializam? Dokaze van! Ako tih dokaza ne navedete, vi ste ordinarne varalice i namera vam je opsjeniti prostotu, koja ne zna šta je Socializam — kao što ne zna ni koja načela vi izpovjedate, za koji se program vi borite. Neka vam kuraž ne utekne kroz rukav, a srce junačko ne spadne u cipele. Ako ste komunisti, imajte hrabrosti napisati to — pa ćemo se onda pogledati od bliže. Izjavite se što je komunizam i dali komunizam zastupa solidarnost radnog naroda? Kažite, dali komunizam dovikuje radnicima širom čitavog svijeta: "Proletarci sviju zemalja ujedinite se!" — i šta vi radite? Dali vi ujedinjujete? Vi u tom važnom vremenu *razjedinjujete* radnike na sekte i koterije. Vi gazite vašim umazanim nožurdama osnovni princip Socializma i komunizma, i ako to nije izdaja, mi ne znamo što je.

Razjedinjeni proletarijat nemože se boriti protivu ujedinjene kapitalističke klase, to je očividno svakome, pa vi ipak nastojate svim silama, da se jugoslavenski proletarijat ne ujedini u jedan moćan i veliki Savez, sposoban za život i borbu.

Ujedinjenje jugoslavanskog proletarijata u Americi ne može se izvršiti sve dotle, dok novine uredjuju i glavnu reč vode protivnici *solidarnosti i ujedinjenja*, koji uvek svoje sebične ciljeve predpostavljaju opštem dobru i zajedničkoj stvari — a to je Theodor Csetkov, sadašnji urednik "Znanja" i njegov pomoćnik Duka Kutuzović, koji se nazivaju čas Socialisti, čas opet legalni "komunisti", a nisu ni jedno ni drugo nego obične protuve i provokateri. To njihova

dela svedoče, a mi smo to ustanju i dokazali sa dokumentima, i to: da je Theodor Cvetkov.

1. primao platu od Jugoslavenskog Socialističnog Saveza a radio je protivu njega; i to se je služio svim sredstvima dok nije razsepio Savez;

2. vršio je sabotažu na spram svih konstruktivnih predloga i zaključaka u J. S. S.; mesto solidarnosti zastupao je uvek sektaštvo i podvojenost;

3. mesto zdrave nauke pozitivnog i znanstvenog Socializma on je kljuko njegove čitaoce šupljim frazama nekakvog negativnog separatizma, a to on i danas čini.

Da je ovaj gospodin u Rusiji, komunisti bi sa njim već odavno obračunali. Mi bi rado znali, što će učiniti sa njim naši! Idemo, da vidimo! — M. V. L.

KADA ĆE DOĆI K SEBI?

U 43. broju "Radničke Borbe" pojavio se neki smetenjak sa potpisom E. R. iz Lackawane, N. Y. sa novim lažima o tamošnjim socijalističkim kandidatima. Na ime on tvrdi, da su ih uzeli republikanci i demokrati na svoje izborne liste.

Ako je dopisnik tolika nezalica, da nema pojma o izbornim zakonima, moglo bi se očekivati od urednika "R. B.", da oni bar nešto više znaju od njihovih smetenih dopisnika, inače im niko — kome svraka nije mozak popila — neće verovati, da će republikanci i demokrati stavljati na njihove izborne liste kandidate protivne stranke.

Ali svaki onaj koji prati pisanje onih nakarada umnih i fizičkih viditi će, da skoro u svakome broju R. B. izlaze laži i klevete protivu sviju drugih radničkih organizacija i to sa naročitim planom i namerom, da se članovi ostalih radničkih partija razočaraju pa da ih oni pridobiju za S. L. P., nego to im slabo polazi za rukom. Oni su svesni, neće se razočarati, a ja vama dovikujem: ima još mase neorganizirane; idite, pa ih pridobite. Ako nemate načina, nadjite ga; ali nemojte se snebivati!

Ja tvrdim, da je zavadjanje radničke klase najveći zločin, podlost i greh. Sa podvalama i blateći druge vi nećete ništa postići. Vi postojite više od 30 godina i stalno grdite druge, pa ipak vas nema više; baš naprotiv: sve manji ste po broju i moralno! Dali je to zato, što imate "najbolju" taktiku? Gospodo oko R. B.! Vi zavadjate radnike i vama niko na svetu nije dobar, koji je izvan S. L. P. Niko drugi ne radi socijalistički osim vas, a ja vam velim, da bi vi trebali prvo svoje greške i mane da ispravite, pošto je moguće, da ste zbilja uobrazili da ste "nepogrešivi" kao rimski papa i da uopšte nemate mana.

Ja ću ovde navesti samo one vaše mane, koje su očigledne:

Vi tvrdite, da ste revolucionari i paradirate sa imenom "boljševika"; a kada vas čovjek upita dali se slažete sa njihovom taktikom, vi odgovarate da su u Americi sasvim druge prilike, i da su kapitaliste ovde sasvim "drugčiji" nego u Evropi. — Zbilja? A zar nije sve zrelo za revoluciju?!

Za vreme rata pisali ste mnogo o Rozi Luxemburg i Karlu Liebknechtu kako su veliki borci i odobrivali ste njihov rad u Njemačkoj. A šta je bilo sa vama? Ovdje u Americi bili ste za zavukli u mišije rupe dok su članovi Socialističke partije i drugih radničkih organizacija otvoreno istupali protivu rata i mnogo se i danas nalaze po tamnicama. Debsa ste grdili svakojakim imenima, ali je sreća što druga Debsa poznaje radništvo Amerike. Drug Debs za vas nije dosta revolucionaran — da bome! Ali vi ste užasno revolucionarni; nekako tako kao što je pop Kozamara, bivši urednik Radničke Borbe, koji sad pridikuje u crkvi: budite mirni i pokoravajte se vlastima, molite se bogu pa će sve biti dobro — za Kozamaru.

Kada je u Rusiji zavladao glad i bolest, dali ste poduzeli akciju za pomoć. Dabome da niste. Jedan mi vaš član reče: "što ćemo ih pomagati, kada i buržavija pomaže". Da, da, to je "pravo socijalistički" — revolucionarno — to je proletarska "solidarnost"!

I dok sve druge radničke organizacije sakupljaju pomoć za Rusiju, vi ih grdite i demagogujete sve na pasja preskakala.

U istome broju R. B. nalazi se članak o izborima

u Clevelandu, iz kojeg se vidi da i oni idu na opštinske izbore.

Kada je redakcija Plain Dealerja postavila pitanje, kakve programe ima koja partija, svi drugi su odgovorili, samo naši takozvani rrrrevolucionari naravno da nisu mogli odgovoriti, jer programa nemaju — i nemaju ga zato, jer ne veruju u praktičan rad.

A ja vas pitam, gospodo eselpisti, šta bi vi radili kada bi dobili opštinsku upravu u svoje ruke? Valjda bi nešto morali raditi — jer uništenje privatnog vlasništva i podpuna predaja i pad kapitalizma u Clevelandu — e to izvinite nije program za opštinske izbore. Takom opštinskom programu može se čovjek samo smejeti i sazaljevati vas. Ali vi niste losojni sazaljevija jer svesno zavadjate radnike. Ja ovo ne pišem radi vas, urednika R. B., jer ja vas dobro poznajem kakvi ste podlaci — nego ja ovo napisah po radi onih, koji vas još ne poznaju. Ja apeliram time na članove, da se nedadu zavarati od pokvarenih vodja.

S. Bojanovich, Chicago, Ill.

ČUJTE I UVAŽITE.

Pod ovim naslovom bio je objelodaniti članak u 46. broju bivše "Radničke Straže" od 28. oktobra 1914, kojeg je specificirao T. Cvetkov, i koji glasi:

"Ko je borac u velikoj internacionionalnoj stranci socijalne demokracije, on ne ispunjava još svoju dužnost time, što glasuje samo za socijalističkog kandidata. Ko samo ovo čini, a drugo ostavlja drugima, taj bere plodove, koje on nije posijao. U stanovitom stupnju on umanjuje pobjedu, jer propušta pridobiti nove članove, nove borce za socijalizam.

Njegov glas, istina je, vrijedi, ali on je mogao taj glas podvostručiti a možda i pedesetostručiti.

Tek tjedan dana dijeli nas od izbora. Ali svaki pojedini od tih dana neizrecivo je dragocjen za svakoga socijalistu i svaki dan je opet izgubljen ako se ništa ne učini za veliku stvar.

Od danas pa do izbora smatrajte svaki dan danom najpotrebnijeg i najkorisnijeg rada. Stavite svaki dan u službu boljka za čovječanstvo. Podvostručite vaš rad u izbornoj kampanji i podvostručili ste brzinu društvenog preporoda.

Svako jutro neka bude vaša prva misao: "Što bih mogao danas učiniti?"

Tražite izbornike, koji kolebaju neznajući prosuditi igru i trikove proturadničkih stranaka.

Tražite izbornike, koji se daju zavadjati od kapitalističkih novina i privadjajte ih razumu.

Zabilježite si one, koji su unešeni u izbornu listu i opomenite svakog, da zadnjih dana kušaju kapitalističke novine zavarati izbornike izmišljajući sve i sva protiv socijalne demokracije.

Povedite vaše prijatelje, znance, žene i odraslu djecu na socijalističke skupštine.

Upućujte svakoga da glasuje za cijeli socijalistički tiket, jer samo u solidarnosti je moć.

Činite kroz ovaj tjedan dana sve za konačnu pobjedu jedine po radništvo koristne stranke, socijalističke stranke.

Ne žalite truda ovih dana, jer taj trud je posvećen službi čovječanstva.

Pokraj syega ovoga ne zaboravite prikupljati pretplatnike za "Radničku Stražu!"

Okavo nas je prije sedam godina urednik bivše "Radničke Straže", T. Cvetkov učio i vodio. A danas on ni riječi ne kaže u vrijeme izbora. Danas za T. Cvetkova izborna kampanja za socijalističke kandidate ne vrijedi niš. Tisuće nas je bilo, koji smo njegova vodstva i nauke točno i savjestno vršili i nastojali, da uzmognemo postati građani ove republike, da našim glasom u vrijeme izbora glasujemo za socijalističke kandidate, da na taj način socijalistička stranka dobije upravu ove zemlje u svoje ruke, te da na temelju svog programa pomogne radničkoj klasi. Jeli to ljepo i pametno od jednoga, koji se je pokazao valjanim, da vodi radničku klasu, da se je tako živo izlagao socijalizmu, kojemu danas pluje u lice, i kopa mu grob, kao i Proletarcu. Žalostna činjenica — Cvetkove.

J. A. R . . . . . ich.

O UJEDINJENJU SOCIJALISTIČKIH PARTIJA V JUGOSLAVIJI.

ODLUKE ODBORA UJEDINJENJA SOCIJALISTIČKE
ZAJEDNICE JUGOSLAVIJE DONESENE NA SED-
NICI DRŽANOJ 23. OKTOBRA 1921.
U BEOGRADU.

(*"Glas Slobode", Sarajevo.*)

I.

Ustav naše države ne zadovoljava potrebe radničke klase i istinske demokracije. On nije ni dosta savremen ni dosta pravedan prema radničkom klasom. On ne osigurava ni političku demokracije niti u punoj meri omogućuje nesmetan razvitak u bolje, pravednije i savremenije ekonomske i političke odnose. Zato udružene socijalističke partije smatraju težnju za poboljšanjem ustava sasvim prirodnom i opravdanom. I one će svojom borbom činiti da se postojeći Ustav zameni boljim i savremenijim.

No pokret jednog dela jugoslavenske buržoazije za revizijom ustava nije pokret za poboljšanje, već za pogoršanje sadanjeg ustava. Taj pokret za pogoršanjem ustava želi da koči i sprečava prirodnu evoluciju drž. i nacionalnog jedinstva Jugoslovena. On želi da uvede državopravne autonomije za pojedine istorijske pokrajine; on želi da pod zastorom čuvanja tih političkih ostataka feudalnog doba iskorišćuje nerazvijene državne i političke odnose, i tako omogući reakcionarnim i konzervativnim elementima našega naroda čuvanje povlastica i političkih i ekonomskih položaja; on želi da tako ometa razvitak političke demokracije i sprečava oslobogđenje radničke klase.

Osim toga cela akcija sračunata je na svraćanje pažnje naroda od drugih aktuelnih pitanja naše državne politike i na odvođenje narodne energije na političke besplodne stranputice.

Radi toga nalazi ovaj pokret u radničkoj klasi na prirodnog i nepomirljivog protivnika. Udružene socijalističke partije imaju dužnost da ovim smicalicama buržoazije stave na suprot najodlučniji otpor. Protiv akcije za pogoršanje ustava na mestu je akcija za njegovo poboljšanje. No i ne čekajući poboljšanje postojećeg ustava treba nastojati da se njegove dobre strane što potpunije ostvare. Zato treba provesti borbu za stvaranje savremenih zakona na svim poljima ekonomskog i političkog života. Socijalistička zajednica zato zahteva donešenje i izvogjenje zakona o punoj samoupravi naroda, s jednim parlamentom i jednom vladom na čelu države, o slobodi štampe, i ostalim političkim pravima građana. Socijalistička će se zajednica protiviti svakom separatizmu, regionalizmu i partikularizmu i svakoj sličnoj težnji, koja bi pod vidom državopravnih autonomija htela napraviti političke i ekonomske busije feudalnih, klerikalnih, konzervativnih i reakcionarnih elemenata našeg društva. Ona traži mesto čuvanja feudalnih ostataka socijalnu zaštitu i osiguranje radnika, brzo i radikalno provaganje agrarne reforme, regulisanje uvozne i izvozne trgovine, obnovu i pomaganje privrednog rada i saobraćaja, zaštitu invalida, udovica i siročadi.

Ovo proglašuje za najvažnije političke zadatke sadanjeg momenta i za njihovo rešenje će se naodlučnije boriti.

II.

Zakon o zaštiti države je gruba povreda postojećeg ustava i po načinu kako je postao i po njegovoj

sadržini. Taj zakon ukida jednomu redu građana slobodu štampe, zbora i organizovanja, a biračima onemogućava da slobodno biraju u predstavnička tela koga oni hoće. Ovaj zakon uperen je ne samo protivu terorista već i protivu radničke klase kao njene celine. On je velikome delu radništva potpuno oduzeo pravo štrajka, oduzeo mu jedino sredstvo za odbranu i poboljšanje njegovoga materijalnog i socijalnog položaja. Ovaj izuzetni zakon je dao državnim organima slobodne ruke da oglašuju koga oni hoće za opasnog i kažnjavaju teškim kaznama lišenja slobode i progonstvom.

Nije čudo što su se policijski organi, državni odvetnici i politički protivnici radništva dokopali ovoga zakona i, bezobzirno ga zloupotrebljući, izvode nezapamćeni niz progona u celoj zemlji. Na prostu denuncijaciju dva politička protivnika ili dva poslodavca da je komunist izbacuju se radnici sa posla i činovnici iz službe, hapse se i drže bez ograničenja u zatvoru. Broj zatvorenih kažnjenih i nekažnjenih, ide na više stotina, zašto je nafrapantniji primer na rudniku Kreki, gdje je preko 300 rudara nekoliko meseci u zatvoru, zbog jedine krivice što su učestvovali u štrajku. Najgrozniija pak i najdivljija kazna, kazna koja potseća na srednjevekovno varvarstvo, jeste progonstvo iz mesta u mesto na jednu, dve ili više godina, ili progonstvo iz zemlje čak i Jugoslovenskih državljana, pri čemu čitave porodice bivaju upropašćene i izložene groznim mukama.

Radnička klasa u najvećem delu naše zemlje ostavljena je savršenoj samovolji njenih klasnih protivnika i organa vlasti. Ne samo da se radničkoj klasi onemogućuje slobodna politička delatnost nego se smeta čak i otvaranje i rad sindikalnih organizacija.

Ustajući protivu toga sistema bezakonja Socijalistička Zajednica Jugoslavije zahteva:

Da se odmah ukine izuzetni zakon o zaštiti države i sve izuzetne uredbe protivu radničke klase;

Da se puste iz zatvora svi oni radnici koji nisu učinili nikakvu krivicu iz opšteg Kaznenog Zakona;

Da se prekine sa progonstvima;

Da se prekine sa smetnjama punoj slobodi političkih, sindikalnih i kooperativnih organizacija radničke klase.

Socijalistička Zajednica Jugoslavije poziva radničku klasu Jugoslavije da se ujedini u svojim političkim i sindikalnim organizacijama i vodi odlučnu borbu za punu slobodu svoje klasne delatnosti i slobodu i prava ličnosti.

III.

Još dezorganizovana privreda, nerešeno agrarno pitanje, neuređen i nedovoljen saobraćaj; trajno pogoršavanje vrednosti dinara, nezajažljivi apetiti kapitalista za profitom, neregulisani izvoz i uvoz, ogromni i sve novi posredni porezi koje i država i samoupravna tela u vidu carina, monopola, trošarina i. t. d. nabacuju na potrošače, sve to neprestano poskupljuje životne potrebe i čini da skupoća davi masu radnika, sitnih sopstvenika i sitnih činovnika. Skupoća svojim trajnim narastanjem čini iluzornim svaki uspeh radnika i nižah klasa oko podizanja njihovih prihoda.

Organi državnih i samoupravnih vlasti, koji stoje pod klasnim uticajem buržoazije, ne pokazuju ni volje, ni sposobnosti u borbi protivu skupoće. Radnički kooperativni pokret koje je vrlo važno sredstvo u borbi protivu skupoće, oni ne pomažu. Radničkim sindikalnim organizacijama, koje svojom borbom koliko toliko penju dohotke radničke klase, oni čine smetnje u borbi, na mnogo mesta ih čak i ne dopuštaju, a veli-

kom delu radničke klase oduzeli su pravo štrajka. Vlada troši ogromen deo državnih prihoda na potpuno neprodktivne ustanove, u prvom redu na militarizam, dok privreda i saobraćaj ostaju dezorganizovani i osnovne kulturne potrebe narodne mase nezadovoljene.

Ustajući protivu skupoće koja davi niže klase našega društva S. Z. J. zahteva: preuređenje našega poreskog sistema, ukidanje fiskalnih carina, taksa i monopola a progresivnu porezu na prihode i bogatstvo; ukidanje militarizma; energično podizanje saobraćajnih sredstava; razvitak i pomaganje kooperativnog pokreta javnim sredstvima; prekid svakoga daljeg štampanja novčanica; stroge mere protivu neobuzdane spekulacije; regulisanje izvoza i uvoza; nesmetanu slobodu sindikalnog organizovanja i borbe svih redova radnika i nameštenika.

Samo na ovaj način može se voditi uspešna borba protivu skupoće.

S. Z. J. poziva radničku klasu Jugoslavije da se za ove zahteve odlučno bori kroz svoje organizacije.

Izgredi na Dunaju niso prinesli blagostanja delavstvu. Razbiti prostori ne bodo nasitili lačnih želodcev. Tisti, ki so živeli v hotelih, ne bodo lačni, četudi se je razdejaljo kuhinje nekaterih dunajskih hotelov. Oni imajo denar in za dober denar se dobi jesti tudi na Dunaju. Problem, ki ga ima pred seboj Nemška Avstrija, je težak, kajti zelo težko je preživljati prebivalstvo, ki nima dovolj gmotnih sredstev, da bi si nabavljalo hrano iz zunanjih držav, sama jih pa tudi ne pridela dovolj. Ako bi prišli demonstranti jutri na vlado, ne bi mogli napraviti čudeža, kakor ga je Jezus na gori, kjer je s par hlebci kruha in nekaj ribami napravil pojedino šest tisoč ljudem. Na Dunaju bi bili ljudje naprej lačni. Treba je torej misliti na tako rešitev problema, ki bo poskrbela za ljudstvo dovoljno količino živila, da ne bo izročeno pomanjkanju, in industriji v Nemški Avstriji sirovine, da bo mogla obratovati in nuditi delavstvu zaslužek. Kadar bo evropsko delavstvo pomedlo s kapitalističnimi vladami in ustvarilo zvezo evropskih držav na socialističnem temelju, bodo rešeni vsi taki problemi, kakršne ima sedaj Nemška Avstrija, stvor imperialistov, zbranih na pariški mirovni konferenci.

Takole se bori frančiškanski žurnal za delavske interese:

"Tiskarska stavka. — Chicaška tiskarska unija šte. 16 je napovedala stavko pred kratkim. To je bila zopet stavka, napovedana iz kakih osebnih, sebičnih, goljufivih namenov. Toda delavstvo se je postavilo proti in pri seji sklenilo, da mora unija preklicati stavko in ukazati delavstvu, da se vrne nazaj na delo."

Kje je dobil urednik Zakrajškovega lista take informacije, je nam uganka. Res je, da zahtevajo tiskarne podaljšanje delovnih ur ali pa znižanje plače in delavstvo takih zahtev ne sprejema z odobravanjem. Frančiškani in njihovi ministrianti, ti znajo!

Ako v vaši naselbini še ni kluba J. S. Z., pišite tajništvo po potrebna pojasnila in ga ustanovite. Naslov tajnika: Frank Petrich, 220 So. Ashland Blvd., Chicago, Ill.

Tudi v kuti lahko tiči lump. Noben žegen ne napravi poštenjaka iz falota.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Združena s Slovensko Narodno Podporno
Jednoto.
CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 15809 Waterloo Rd., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. 7, Box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ZELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzer. odbora: IGNATZ PODVAZNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad.: 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Čenjena društva, oziroma njih uradniki, se ujedno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazije društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

COLLINWOOD, O.—Društvo Sv. Barbare, št. 126, SDPZ., je imelo svojo zadnjo sejo 1. nedeljo v decembru. To društvo se združuje z dr. Mir, št. 142, SNPJ., in dr. V Boj, št. 53, SNPJ. Vsi tisti, ki so se izrekli za prestop k društvu V Boj, št. 53, SNPJ., naj se udeležijo seje tega društva, ki se vrši drugo nedeljo v decembru ob 8. dopoldne v Kunčičevi dvorani, na kateri boste lahko sodelovali pri volitvi odbora za bodoče leto. Tisti člani, ki so glasovali za prestop k dr. Mir, št. 142, SNPJ., pa naj se udeležijo seje imenovanega društva, ki se

vrši tretjo nedeljo v mesecu ob 8. v prostorih Slov. Doma na Holmes Ave. Prosim, da vpoštevate to pojasnilo in navodila. — *Vinko Blaško.*

(Za zadnje izdajo smo to poročilo prepozno prejeli. — Ured.)

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruha je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

Klečeplazenje ni v dvajsetem stoletju več čednost, ampak smrdljiva lastnost.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrše seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeležijo teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR LETNIK 1922 je izšel.

Vsebuje povesti, slike, igre, zgodovinske podatke, informacijske in politične članke, znanstvene razprave, pesmi in drugo gradivo. Ima 192 strani.

Cena 75c.

Najugodnejša ponudba! Prečitajte in potem naročite.

Ameriški družinski koledar, letnik 1922	\$ .75
Jurkica Agičeva, roman, vezan v platno, 360 strani	1.30
Vitez iz Rdeče hiše, zgodovinski roman, vezan v platno, 504 strani	1.50
Don Correa, roman	.30
V novo deželo	.30
Za staro pravdo	.60
Anfisa, drama v štirih dejanjih	.60
Katoliška cerkev in socializem	.30
Ali je religija prenehala funkcionirati? (debata)	.30
Svetovna vojna in odgovornost socializma	.80
Socialistična knjižnica	.10
Ameriški družinski koledar, 1919 (vezan v platno)	.50
Skupaj	\$7.35

VSE TE KNJIGE IN KOLEDAR 1922 VAM POŠLJEMO ZA \$5.00. POŠLJITE NAROČILO TAKOJ. TA PONUDBA VELJA DO NOVEGA LETA.

Izrežite ta oglas, napišite vaš natančen naslov, priložite svoto \$5.00 in vse skupaj pošljite na naslov:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street. Chicago, Illinois.

Opomba: — Cena trdo vezanim koledarjem je \$1.00. Ako hočete trdo vezan koledar in gori označene knjige, pošljite \$5.25.

NAROČAJTE DRUŽINSKO REVIJO

“KRES”

Posamezne številke "Kresa" se lahko dobe v založbi Proletarca. V zalogi imamo 1., 2. in 3. — 4. številko Kresa. Vse skupaj stanejo 55c. — Svoto lahko pošljete v poštinih znamkah. Pošljite naročilo takoj, ker imamo na rokah le omejeno število izvodov Kresa.

Sprejemamo tudi naročnino za Kres, ki stane \$1.00 na leto, toda upravništvo Proletarca ne sprejme odgovornosti za neredno dostavljanje lista. Lahko se pripeti, da se kaka številka Kresa na potu iz starega kraja izgubi, za kar ni odgovorna ne uprava Kresa, niti uprava Proletarca, ki je odposlala naročnino.

Vsak mesec bomo sprejemali po večje število izvodov Kresa. Prihodnja bo CANKARJEVA IZDAJA, katere bomo dobili več sto iztisov v razprodajo.

Ker je Kres delavska revija, v rokah sodrugov, zasluži, da jo podpira tudi slovensko delavstvo v Ameriki. Vsakdo, ki jo naroči, bo ž njo zadovoljen.

Iz Ljubljane so nam poslali zopet večjo zbirko raznih knjig, ki so dosepele že v New York. V nekaj dneh jih dobimo v Chicago. Pazite na naš cenik knjig v prihodnjih izdajah.

PROLETAREC,

2639 West 26th Street,
CHICAGO, ILL.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljite s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticicha, — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Maticich.

Trinerjev stenski koledar "The Pioners".

Pošiljanje Trinerjevega stenskega koledarja za 1922 se je ravnokar pričelo. Krasno artistično delo v naravnih barvah in bogat v ideji. Okrog glavne srednje slike NAPREDKA prijazno stopnjevaje višje je devet manjših slik, kjer se nam predstavlja raznih držav slavne pijonerje: Združene države predstavlja Fultonova prva ladja, Anglija Stephensonova prva lokomotiva, Čehoslovakijo Komenijus, ki je v prvi upejal ljudsko šolo. Poljska s svojim Kopernikom, ki je pronašel, da se zemlja suče okrog solnca in Madama Curie pijonerka pri iznajditvi radiuma, Italijo in Jugoslavijo predstavljata iznajditelja električne vede, Volta in Tesla, Bavarska s svojim X-žarniškim iznajditeljem Roentgenom. Tu vidimo tudi Jos. Trinerja, slavnega iznajditelja Trinerjevega grenkega vina. Stenski koledar je zelo krasna slika za vsako hišo. Pošljite nam 10 centov za pokritje pošiljatvenih stroškov in naslovite na: Joseph Triner Company, 1333 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.) ter ne pozabite opomniti vašega lekarnarja ali trgovca z zdravili naj se dobro založi s Trinerjevimi zdravili še posebno pa s Trinerjevim grenkim vinom.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čiščobo in sanitarnost jamčimo.

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je največja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
2. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
3. Mi dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.
4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Oglajujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potrebščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

ZAKAJ TRPETI?

Revmatične, nevralgične in bolečine v mišicah so hitro odpravljene s primerno uporabo

PAIN-EXPELLERJA

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Glejte, da dobite pristnega—slavnega že več kot 50 let.

Zahtevajte SIDRO tvorniško znamko.

POZOR! POZOR!
**Darila za Božič,
Novo leto,
svatbe, itd.**

Krasne umetniške slike slavnih ukrajinskih slikarjev Molitorja in Joža Uprka.—V zalogi imamo slike tudi drugih umetnikov. Oglasite se pri

A. CERVENY

3846 W. 26th St., Chicago, Ill.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje y družinah.

Kašelj in prehlad.

V tem letnem času vlada kašelj in prehlad pri odrastlih in pri otrocih. Če se zanemari, se razvije iz nje-ega komplikacije, ki se lahko nevarne. Iznignite se zlim posledicam prehlada z vzetjem **Severa's Cold and Grip Tablets** (Severjevih Tabletov zoper prehlad in gripo). Cena 30 centov.—Hitro odpomoč proti kašlju dobite, če vzamete

Severa's

Cough Balsam

(Severjev Balzam zoper kašelj). Pomirjuje razdraženost, omehča izločevanje, ustavi kašelj, povzroča laglje dihanje in pomaga prirodi povrniti normalne stanje. Večje steklenice 50 centov, manje 25c. Pri lekarjih.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

*Slovenecm priporočamo
v posečanje*

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER

LAWYER

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki
"THE NEW YORK CALL"

112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnino za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim strokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem.

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK

70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN, N. Carolina.